

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Valašské Meziříčí

PhDr. Roman Chrenčík

Leden 2022

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam zkratk.....	5
Shrnutí evaluační zprávy	7
1 Úvod.....	8
2 Základní terminologie	9
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	11
3.1 Geografický kontext.....	11
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci.....	12
3.2.1 Demografický kontext.....	12
3.2.2 Charakteristika trhu s bydlením a sociálně vyloučených lokalit.....	14
3.2.3 Dávky v hmotné nouzi	19
3.2.4 Nezaměstnanost	24
3.2.5 Zadluženost	26
3.2.6 Kriminalita	28
3.3 Spolupráce obce Valašské Meziříčí s ASZ	32
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	33
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	34
4.2 Limity evaluace	35
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ.....	36
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	37
6 Hlavní zjištění.....	41
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	41
Dopad 1: Eliminace rizikového chování CS, zvýšení bezpečnosti ve městě	48
Dopad 2: Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel SVL	52
6.2 Naplňování cílů KPSVL	56
6.2.1 Adresnost a relevance.....	56
6.2.2 Konzistence s potřebami	56
6.2.3 Koordinace	57
6.2.4 Synergie na úrovni opatření	57
6.2.5 Udržitelnost	58
6.3 Spolupráce aktérů a ASZ	60
7 Závěry evaluace a doporučení	62
7.1 Závěry	62
7.2 Doporučení	64
Seznam tabulek.....	67
Seznam grafů.....	67

Seznam schémat.....	67
Seznam obrázků	67
Seznam zdrojů	68

Seznam zkratek

APK	Asistent prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CS	Cílová skupina
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
DnB	Doplatek na bydlení
IROP	Integrovaný regionální operační program
KIV	Konzultant inkluzivního vzdělávání
KP	Komunitní plánování
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LK	Lokální konzultant
LP	Lokální partnerství
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MP	Městská policie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSK	Moravskoslezský kraj
MV	Ministerstvo vnitra
NNO	Nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OOP	Obvodní oddělení Policie ČR
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností

PEZ II	Průběžná evaluační zpráva Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí
PnB	Příspěvek na bydlení
PnŽ	Příspěvek na živobytí
PZM	Průběžná zpráva z monitoringu opatření
SB	Sociální bydlení
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021
SVL	Sociálně vyloučená lokalita/sociálně vyloučené lokality
VA	Vstupní analýza města Valašské Meziříčí
UoZ	Uchazeč o zaměstnání
ÚP	Úřad práce ČR
ZLK	Zlínský kraj
ZŠ	Základní škola

Shrnutí evaluační zprávy

Následující evaluační zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s městem Valašské Meziříčí v letech 2018–2021 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021 (SPSZ), konkrétně implementace opatření, která se týkají oblastí bydlení a prevence a bezpečnosti. Toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci.

Cílem zprávy je popsat efekt jednotlivých opatření a jejich vliv na dosažení plánovaných dopadů, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli podpory a tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování ve Valašském Meziříčí i v jiných lokalitách, kde působí ASZ, a rovněž pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení. Metodami sběru dat využitými v této evaluační zprávě byly desk research, polostrukturované hloubkové rozhovory s lokálními aktéry a analýza veřejně dostupných dat.

Vytvořený SPSZ byl plně v souladu s potřebami města v době jeho tvorby. Většina z opatření, která se v něm nacházela, byla nastavena v realistickém a splnitelném rozsahu. Ze dvou oblastí, jež byly evaluátorem vybrány do tematického zúžení, byla ve větší míře realizována opatření z oblasti bydlení, kde se nedařilo uskutečnit pouze kroky navázané na přítomnost adekvátních výzev z Integrovaného regionálního operačního programu. V oblasti zabývající se prevencí a bezpečností byla plně provedena dvě z opatření ze čtyř stanovených. Jedno bylo naplněno částečně (počet osob podpořených preventivním programem organizace AGARTA, z. s.) a jedno vůbec (resocializační programy pro mladistvé s trestní minulostí).

Vzhledem k absenci dopadů v SPSZ evaluátor navrhl dva dopady, jimiž byly eliminace rizikového chování cílové skupiny spolu se zvýšením bezpečnosti ve městě a zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Obou těchto dopadů bylo dosaženo v podobné míře. Stejně tak pro oba tyto dopady platí, že jejich trvanlivost je závislá na dlouhodobosti poskytované podpory. Při úplném skončení klíčových projektů by dopady byly s největší pravděpodobností pouze krátkodobého charakteru. Evaluátor dále ani u jednoho z dopadů nezaznamenal výraznější rozdíly v dopadech na konkrétní fragmenty cílové skupiny. Kauzalita opatření a dosažených byla zjevnější u druhého dopadu. Mezi neočekávané dopady patřilo zařazení služeb organizace AGARTA do základní sítě Zlínského kraje (pozitivní) a možné zhoršení situace osob ohrožených sociálním vyloučením po předčasném ukončení bydlení v sociálním bytě (negativní). Nejzásadnějším externím faktorem pro zaznamenání dopadů byla pandemie onemocnění covid-19.

Navržená opatření byla v rámci KPSVL adresná a relevantní, byť nemohla saturovat stěžejní problémy oblastí. Stejně tak byla poměrně konzistentní s potřebami cílových skupin. Koordinace lokálních aktérů je na vysoké úrovni a dále potřebuje spíše rozvíjet než upravovat. Opatření byla velmi synergická, neboť lokální aktéři se shodovali, že u řady změn není možné definovat klíčové faktory, které je vyvolaly. Klíčovým faktorem udržitelnosti uspokojivého stavu ve městě je potom budoucí rozvoj aktuálně slabého bytového fondu. Ve Valašském Meziříčí také v počátku spolupráce došlo k nedostatečnému vyjasnění úlohy a možností Agentury, což

způsobilo mnohé nesrovnalosti. Aktuálně zde tudíž pro budoucí spolupráci vyvstala potřeba opětovné interpretace veškerých nejasných informací.

Součástí této evaluační zprávy jsou též doporučení rozdělená do tří kategorií: systémová, pro ASZ a pro lokální partnerství. Mezi tato doporučení patří mj. zvážení prodloužení maximální délky trvání projektů z výzev pro sociální oblast za účelem dlouhodobé koncepční práce (systémová doporučení), širší zaměření pracovníků ASZ působících v lokalitě na implementaci aktivit, větší fokus na jejich realizaci v souladu s metodikou KPSVL (doporučení pro ASZ) nebo příprava takových opatření, která budou podporovat práci s komunitami ve Valašském Meziříčí (doporučení pro lokální partnerství).

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Valašské Meziříčí v letech 2018–2021 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblastí bydlení a prevence a kriminality. Toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci/obcích. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním dokumentem popisujícím podobu sociálního vyloučení a řešení stanovených problémů v konkrétní obci. V souladu s ním probíhá spolupráce ASZ a obce, a na jeho základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukují. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext

Město Valašské Meziříčí leží v severozápadní části Zlínského kraje, konkrétně pak na území okresu Vsetín. Je obcí s rozšířenou působností (ORP) III. kategorie, přeneseně tedy vykonává většinu úkonů státní správy pro dalších 18 obcí spadajících do jeho správního obvodu (Branky, Choryně, Jarcová, Kelč, Kladeruby, Krhová, Kunovice, Lešná, Loučka, Mikulůvka, Oznice, Podolí, Police, Poličná, Střítež nad Bečvou, Velká Lhota a Zašová). Valašské Meziříčí má sedm místních částí (Bynina, Hrachovec, Choryně, Juřinka, Lhota a Podlesí a Valašské Meziříčí) a osm katastrálních území (Brňov, Bynina, Hrachovec, Juřinka, Krásno n. Bečvou, Křivé, Lhota u Choryně a Valašské Meziříčí - město). Město je od roku 2001 součástí mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko.

Obrázek 1: Administrativní mapa správního obvodu ORP

Zdroj: ČSÚ

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

Pracovními skupinami, ustanovenými v rámci prvního setkání Lokálního partnerství, byla definována poměrně široká škála cílových skupin (CS) Strategického plánu sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021 (SPSZ). Těmito cílovými skupinami jsou například osoby v bytové nouzi, osoby bez domova, osoby ohrožené ztrátou bydlení, osoby žijící v nestandardním bydlení a osoby žijící na ubytovnách, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách a v jejich okolí nebo rodiny selhávající v přirozených funkcích rodiny. Jedním ze specifík Valašského Meziříčí je potom vysoká míra participativního zapojení občanů do rozhodování samosprávy, na níž poukázal výzkum Institutu pro demokracii publikovaný v říjnu 2017. Dle něj patří Valašskému Meziříčí 8. příčka ze 101 hodnocených českých měst a municipalit nad 10 000 obyvatel (Index participace 2015–2016: 2017).

Za klíčový problém způsobující ohrožení obyvatel města sociálním vyloučením místní aktéři označili nízkou dostupnost městských bytů vhodných také pro větší rodiny (stávající městský bytový fond obsahuje převážně malometrážní byty o nejčastější dispozici 1+1). Zbývající jevy i způsob, jímž ohrožují obyvatele města, jsou popsány v níže uvedených podkapitolách.

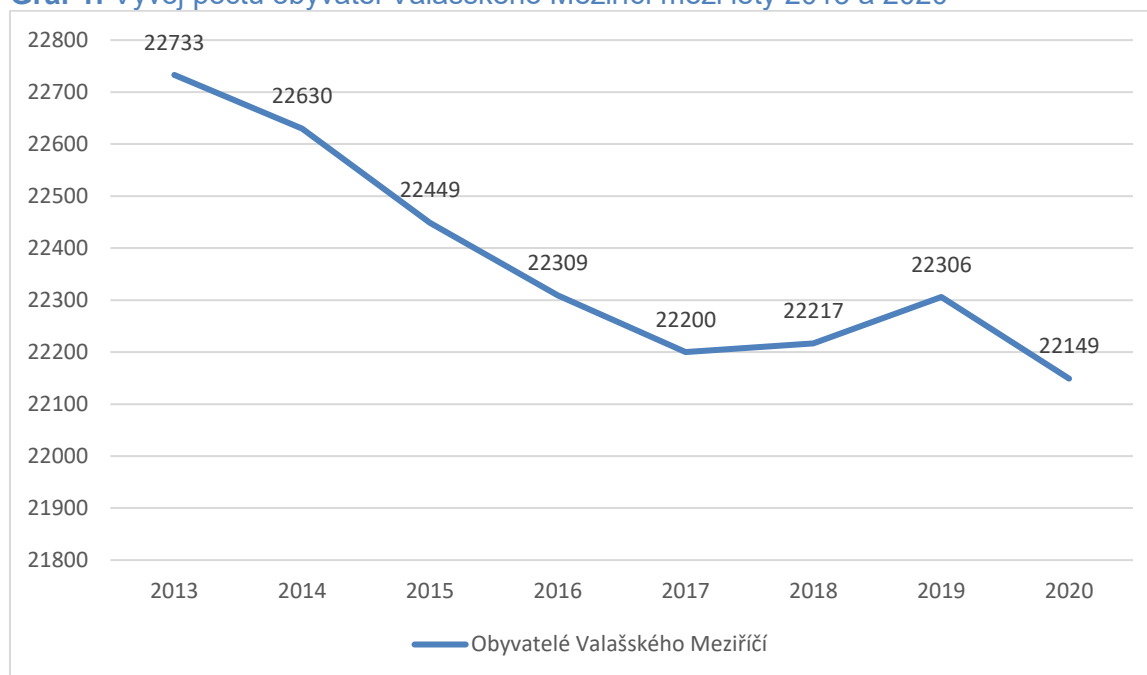
3.2.1 Demografický kontext

Ve Valašském Meziříčí v současné době žije 22 149 obyvatel,¹ což dle Vstupní analýzy města Valašské Meziříčí (Vstupní analýza či jen VA) odpovídá úrovni počtu obyvatel z poloviny 70. let minulého století (VA: 2018). Město však nikterak nevybočuje z celorepublikových demografických trendů, jimiž jsou odchod mladých obyvatel do větších městských center, stárnutí populace a s ním spojený úbytek obyvatel v produktivním věku. Jednoznačně nejvýraznějším zásahem do počtu obyvatel města bylo odtržení místních částí Krhová a Poličná, v důsledku něhož zde mezi lety 2012 a 2013 ubylo 3 890 obyvatel.² Úbytek počtu obyvatel je patrný např. z níže uvedeného grafu 1. Z něho je zřejmé, že tempo poklesu množství obyvatel mezi lety 2013 a 2018 bylo poměrně konstantní a městu ročně ubývalo zhruba 0,6–0,7 % obyvatel. V roce 2018 sice došlo k mírnému nárůstu, který pokračoval i v roce 2019, hned v následujícím roce se ale počet opět snížil na osmileté minimum a stávající hodnotu 22 149 osob.

¹ Zdroj: ČSÚ. Údaj je platný k 31. 12. 2020.

² Zdroj: ČSÚ. K 31. 12. 2012 žilo ve Valašském Meziříčí 26 623 obyvatel, k 31. 12. 2013 to bylo 22 733.

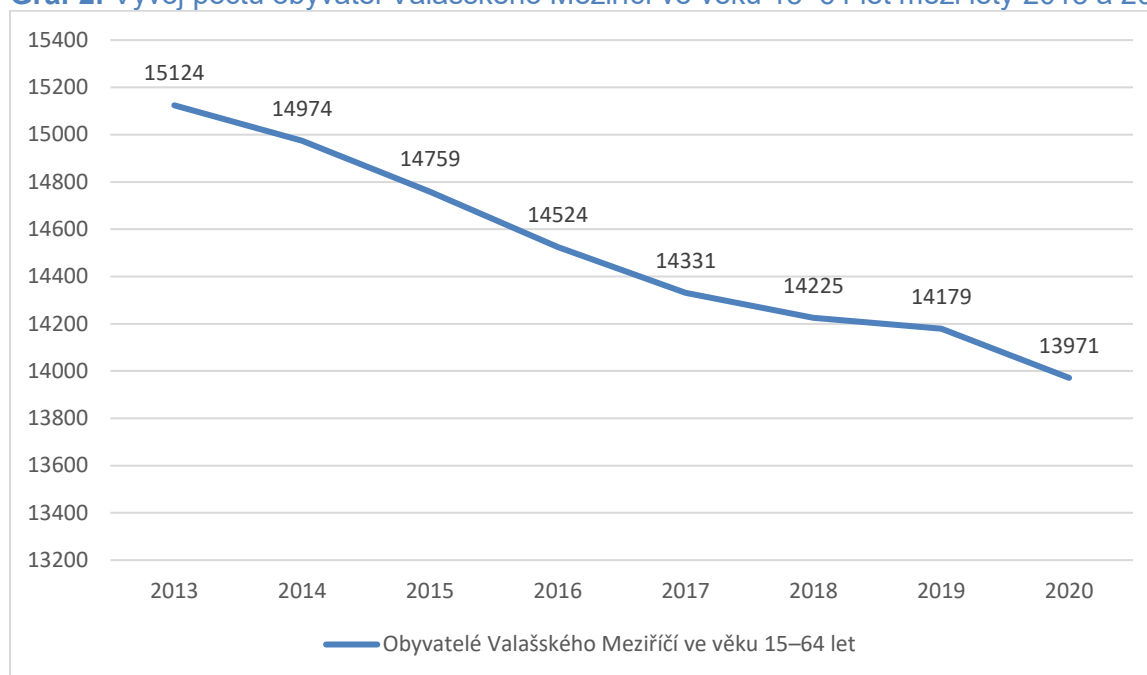
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel Valašského Meziříčí mezi lety 2013 a 2020

Zdroj: ČSÚ; údaje jsou platné k 31. 12. daných let.

Pokles počtu obyvatel v tzv. produktivním věku, tedy mezi 15 a 64 lety, je ve Valašském Meziříčí i navzdory nedávnému zvýšení celkového množství žijících trvalý a, jak ukazuje např. níže uvedený graf 2, o poznání rychlejší. Populace těchto osob se za posledních osm let meziročně snižuje v průměru o 1–1,5 %. Od roku 2013 tak ve městě ubylo hned 1 153 těchto lidí. Město nicméně problematiku stárnutí populace vnímá a podrobně se jí věnuje v dokumentu Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let z března 2017, kde vypočítává nárůst počtu seniorů mezi lety 2005–2015 o 31% ve věku nad 65 let a u osob ve věku nad 80 let o 36% a stanovuje prognózu cca 5 000 osob nad 65 let a 1 000 osob ve věku nad 80 let žijících ve Valašském Meziříčí v roce 2025 (Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let: 2017).

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Valašského Meziříčí ve věku 15–64 let mezi lety 2013 a 2020

Zdroj: ČSÚ; údaje jsou platné k 31. 12. daných let.

3.2.2 Charakteristika trhu s bydlením a sociálně vyloučených lokalit

Podle Sčítání lidí, domů a bytů z roku 2011 se ve Valašské Meziříčí nacházelo celkem 11 529 bytů.³ SPSZ potom uvádí, že město je vlastníkem 420 bytových jednotek. Byť nedošlo k aktualizaci této konkrétní hodnoty, lokální aktéři se shodují, že počet městských bytů se v posledních letech neměnil. Přibližně polovina z těchto bytů je běžně dostupná dle pravidel pro přidělování městských bytů. Nutno ovšem podotknout, že ačkoliv formálně nejde o sociální byty, místními obyvateli jsou dle SPSZ i provedeného evaluačního šetření jako sociální vnímány, což odpovídá také cílové skupině obvyklých obyvatel těchto objektů. Druhá polovina bytů z městského fondu je poté určena seniorům a osobám se sníženou soběstačností. SPSZ dále uvádí, že nájemné je v městských bytech stanoveno na necelých 65,- Kč/m² (SPSZ: 2018).

Lokální aktéři se shodují, že množství bytů – městských i to celkové – je nedostačující pro saturaci potřeb obyvatel města. Pokud už se uvolní některý z městských bytů, děje se tak zpravidla na adresách popisovaných místními aktéry jako ty „s nelichotivou pověstí“ (budou blíže specifikovány dále v textu). Tyto adresy dle vyjádření některých z místních aktérů vznikly někdejší neuváženým odprodejem městských bytů opomíjejícím právě riziko vzniku SVL. Zde se tak přirozeně koncentrují jedinci a rodiny ohrožené sociálním vyloučením, pro něž jsou tato místa nezřídka posledním možným řešením. Dostupnost komerčního bydlení je pro ně totiž významně ztížena častým požadavkem pronajímatelů na uhrazení kauce ve výši tří měsíčních nájmů. Jak již bylo uvedeno výše, další problém představuje velikost městských bytů, které jsou nejčastěji o dispozici 1+1, a nejsou tudíž vhodné pro početnější rodiny. Jak uvedlo několik z respondentů šetření, ideální žadatelkou o městský byt by tak byla matka samoživitelka s jedním či dvěma dětmi.

³ Zdroj: ČSÚ.

Ačkoliv Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR (GAC 2015) hovoří o třech SVL ve Valašském Meziříčí, jimiž měly být bytový dům na adrese Zašovská 776, ubytovna „Kasárna“ na adrese Železničního vojska 1369 a v té době již neexistující holobyty v unimobuňkách na ulici M. Alše, lokální aktéři se ale v rámci evaluačního šetření shodli, že se ve městě žádné sociálně vyloučené lokality nenacházejí. Podobně jako v případě mnoha jiných oblastí, např. Vítkovska či Fulneku, se zde jedná spíše o konkrétní adresy, na nichž se kumulují obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením. Většina z lokálních aktérů se navíc shoduje, že i díky realizovaným projektům, zejména pak přítomnosti asistentů prevenci kriminality a domovníků, došlo v posledních letech na problematických místech ke zlepšení situace. Změna způsobená přítomností ASZ je v této oblasti lokálními aktéry vnímána spíše v rovině umožnění sociální práce s obyvateli daných lokalit ve větším rozsahu (navýšení počtu pracovních úvazků sociálního odboru města díky příslušnému projektu z OPZ).

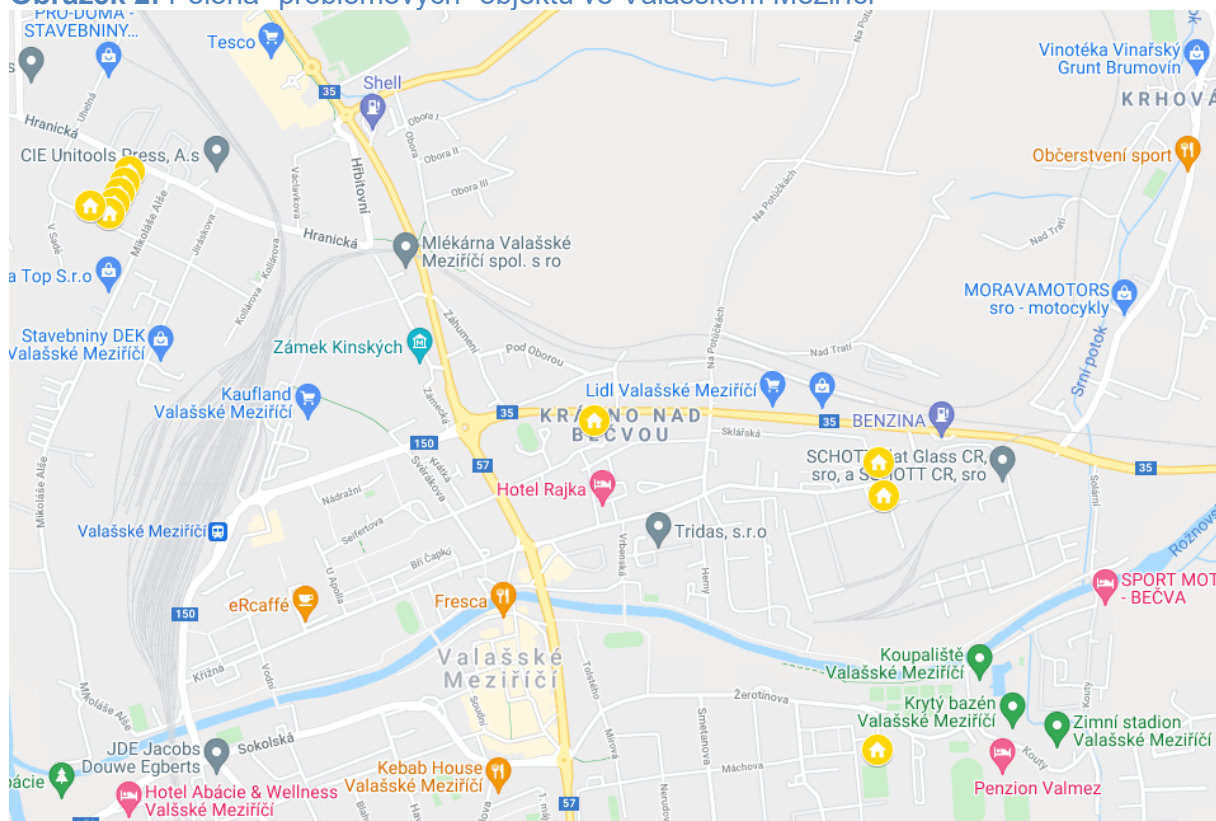
Přehled adres ve Valašském Meziříčí vnímaných alespoň některými z lokálních aktérů jako problémové je uveden v tabulce 1 níže. Za zmínku v tomto ohledu stojí fakt, že se zde nacházejí takřka výhradně byty ve vlastnictví města. Jedinou výjimku tvoří tzv. „Kasárna“.

Tabulka 1: Adresy, na nichž se kumulují obyvatelé ohrožení soc. vyloučením

Problematické adresy	
Zašovská 776	Železničního vojska 1369
Zašovská 71	Schlattauerova 538, 539, 540, 541, 542 a 577
Jičínská 156	

I přes vnímání neexistence ucelených sociálně vyloučených lokalit ze strany všech aktérů oslovených při evaluačním šetření je např. z níže umístěného obrázku 2 zřejmé, že k určité segregaci obyvatel ve Valašském Meziříčí dochází. Veškeré uvedené objekty s výjimkou „Kasárny“ se totiž nacházejí v městské části Krásno nad Bečvou. Na její pověst jako více rizikové z částí města poukazovala jednak Vstupní analýza z března 2018 a jednak toto mínění vyplývalo z vyjádření lokálních aktérů. Schlattauerova ulice (na obrázku v levém horním rohu) je pak segregována jak vzdáleností od centra města, tak pouhou skutečností, že mezi problematickými objekty uváděnými některými aktéry patří v různých obměnách všechny bytové domy nacházející se na jedné z jejích stran (viz obrázek 2).

Obrázek 2: Poloha "problémových" objektů ve Valašském Meziříčí

Zdroj: Google maps; vlastní zpracování.

Pozn.: Objekty, v nichž se kumulují osoby ohrožené sociálním vyloučením, jsou na mapě značeny žlutými piktogramy s ikonou domu.

Jičínská 156

Vstupní analýza i II. Průběžná evaluační zpráva Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí (PEZ II) sice označovaly danou budovu jako objekt se zhoršeným technickým stavem (vlhko, vysoké účty za topení v sezóně) a s převážně romskými obyvateli, jak však uvedli všichni respondenti evaluačního šetření, tento stav již nadále neplatí a neměl by platit ani v budoucnu. Objekt prochází rekonstrukcí, jejímž cílem je vybudování prostorných a reprezentativních bytů. Nově vybudované byty by pak měly být z části využity městem za účelem motivačního bydlení pro pracovníky z „pomocných“ profesí jako lékaře apod., a z části mají zamířit do elektronické aukce a být přidělovány zájemcům s nejvyšší nabídkou.

Železničního vojska 1369 (Kasárna)

Jedná se o ubytovnu v soukromém vlastnictví s kapacitou cca 80 pokojů nacházející se nedaleko sídla oblastní pobočky Charity České republiky (ČR). Ubytování jsou zde jak příjemci dávek hmotné nouze, tak rodiny s dětmi. Ačkoliv měl dříve objekt špatnou pověst, v současné době tam dle lokálních aktérů dochází ke zvyšování bytového standardu prostřednictvím postupných rekonstrukcí. Mnohými z oslovených v průběhu evaluačního šetření tento objekt ani není subjektivně vnímán jako ohrožený sociálním vyloučením.

Zašovská 776

V uvedeném bytovém domě došlo v posledních letech k významnému zlepšení situace a zkvalitnění ubytovacího standardu. Vysoký podíl na tom mají realizované projekty Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí a Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí, v rámci nichž zde vzniklo několik sociálních bytů a osobám zde ubytovaným mohla být poskytována intenzivnější sociální práce a působí zde jeden z domovníků. I přes přítomnost relativně vysokého poměru romských rodin a obyvatel pobírajících dávky v hmotné nouzi jsou zde výrazně lepší podmínky k bydlení, než jaké odpovídají sdílené představě obyvatel města.

Právě dům na Zašovské 776 se totiž potýká s vysokou mírou stigmatizace, a to nejen ze strany majoritních obyvatel města, ale také ze strany potenciálních nájemníků. Jeden z respondentů evaluačního šetření v tomto ohledu uvedl: *„Je to prostě stigma bydlet na Zašovské. Dříve jsem působila v bytové komisi a kdykoliv jsme někomu chtěli přidělit byt na Zašovské, striktně to odmítli.“* V jiné výpovědi pak respondent o objektu uvedl, že je obyvateli označován jako *„dům hrůzy, a když se řekne ulice Zašovská, všichni si vybaví právě tento dům“*. Někteří z respondentů též uvedli, že problematická je spíše celková pocitová bezpečnost v Zašovské ulici, kde se častěji koncentrují romští obyvatelé a kromě jiného zde – například v porovnání se Schlattauerovou ulicí – chybí mj. zeleň či adekvátní prostor pro trávení volného času.

Zašovská 71

Vstupní analýza konstatovala, že ubytovna na Zašovské 71 má kapacitu cca 20 lůžek „vpředu“ a cca 24 lůžek ve druhém vchodě („vzadu“). Ubytovávají se zde klienti především dlouhodobě, někteří zde žijí i několik let. Momentálně zde byly ubytovány 2-4 rodiny, ovšem trendem majitelky je výhledově nebrat rodiny vůbec, prozatím ne s dětmi mladšími 10 let. Ceny pronájmu jsou ve srovnání s druhou popisovanou ubytovnou vyšší, ať už skladbou obyvatel, nebo prostředím je popisována jako „lepší“ (VA: 2018). Respondenty evaluačního šetření tento objekt v souvislosti se sociálním vyloučením takřka nebyl zmiňován. Jeden z dotazovaných nicméně uvedl, že *„se zde soustřeďují nepracující lidé a osoby závislé na alkoholu. V létě se shlukují před ubytovnou, což pro ostatní obyvatele působí rušivě“*.

Schlattauerova ulice

Přestože na první pohled jde o jedinou ucelenější lokalitu ve městě, Vstupní analýza i PEZ II shodně konstatovaly, že ani zde není míra sociálního znevýhodnění a vyloučení homogenní a netýká se všech zdejších obyvatel, ale váže se na konkrétní domácnosti. Proto i zde hovoříme o vyšším podílu sociálně znevýhodněných a vyloučených bytů (VA: 2018, PEZ II: 2020). Konkrétními bytové domy na Schlattauerově ulici spojované s problematikou sociálního vyloučení mají čísla popisná 538, 539, 540, 541, 542 a 577.

Za největší problém spojený s bydlením v těchto domech byla lokálními aktéry oslovenými v rámci evaluačního šetření označena přítomnost zejména malometrážních bytů, v nichž mají bydlet početné (nejčastěji romské) rodiny. Jejich členové, primárně děti, poté preferují trávení času na chodbách domů či v jejich blízkém okolí. I z tohoto důvodu na toto místo přicházejí časté stížnosti obyvatel z okolí a městská policie sem vyjíždí častěji než do jiných lokalit ve městě. V jednom bytě v č. p. 542 byla také v minulosti odhalena výroba či distribuce drog. Naproti tomu se aktéři shodují, že samotné byty, byť jsou malé, „nejsou samy o sobě ve špatném stavu“, a v okolí se dále nachází hodně zeleně, děti tak mají prostor pro trávení volného času.

„Seniorské“ byty ve vlastnictví města

Tzv. „seniorské“ byty ve vlastnictví města jsou umístěny na ulicích Tolstého a J. K. Tyla. V těchto bytech fungují podobná pravidla jako na penziencech, byť se o klasické penzience nejedná. Tyto budovy se vyznačují bezbariérovými prvky (např. výtahem s přístupem ke bytům apod.). I tyto objekty však mají u některých z místních obyvatel spíše negativní pověst.

Přidělování bytů

Přidělování bytů ve vlastnictví města se řídí pravidly přijatými k 1. říjnu 2015 a naposledy aktualizovanými 10. září 2019. Součástí těchto pravidel oproti předchozí praxi není např. striktní bezdlužnost vůči městu. Respektive bezdlužnost jako taková sice součástí je, pravidla však připouštějí možnost dohody na splátkovém kalendáři. Stěžejní podmínkou tak zůstává trvalý pobyt žadatele na území města Valašské Meziříčí. Jednotlivé žádosti o městské byty v režimu dostupného bydlení se posuzují bodovacím systémem, v němž jsou hodnoceny využívání sociální služby žadatelem, stav bez přístřeší či reálná bytová nouze, život v nevyhovujícím sociálním prostředí, život ve zdravotně nevyhovujícím bytě, život ve standardním bydlení a vynakládání více či méně než 40 % započitatelných příjmů na bydlení. U městských bytů se smlouva standardně uzavírá na dobu určitou (tři měsíce), po jejímž uplynutí je za podmínky dodržení všech smluvních podmínek (především hrazení nájmu, dalších poplatků či splátkového kalendáře) smlouva prodloužena na šest měsíců a posléze maximálně na dva roky (i opakovaně), reálně to však bývá na jeden rok.

Samotný systém přidělování městských bytů je lokálními aktéry hodnocen vesměs kladně. Viz např. vyjádření jednoho z nich:

„Určitě tam je dobře propracovaný systém hodnocení žádostí, které procházejí bytovou komisí. Byt může vždy dostat člověk nebo rodina, kteří jsou třeba v nějaké nouzi a nedaří se jim sehnat bydlení v komerčním sektoru, ale zároveň se tam přihlíží k tomu, aby to byl dobrý nájemník, aby s ním byly dobré zkušenosti. Když se tam hlásí člověk, který v tom bydlení selhává, nedodržuje pravidla, tak má potom menší šanci byt dostat.“

Vzhledem k umístění drtivé většiny městských bytů na „problémových“ adresách, jakými jsou Zašovská či Schlattauerova, je ale bytová nouze u žadatelů o ně jakousi samozřejmostí. Běžní zájemci o byt ve Valašském Meziříčí, kteří mají jakoukoliv jinou možnost, o městské byty z tohoto důvodu zpravidla ani neprojeví zájem.

Ke stabilizaci bytové situace ve Valašském Meziříčí má přispět též v současné době (listopad 2021) finalizovaná koncepce sociálního bydlení, s jejímž schválením se počítá už na prosincovém jednání Zastupitelstva města. Součástí této koncepce by měl být též návrh pro rozvoj bydlení do dalších lokalit za účelem prevence segregace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením. Zástupce města nicméně v uskutečněném rozhovoru potvrdil, že daný krok bude součástí skutečně dlouhodobého plánu, jehož výsledky se stěží dostaví za méně než pět let.

Bezdomovectví

Jedním z dlouhodobých problémů Valašského Meziříčí je poměrně vysoký počet osob bez domova pobývajících na území města a v jeho nejbližším okolí. Dle údajů z Analýzy osob bez domova na území okresu Vsetín bylo v roce 2014 v ORP Valašské Meziříčí 141 osob bez přístřeší (Růžička et. al. 2014). Vstupní analýza potom uváděla, že počet klientů služeb pro osoby bez domova (noclehárny, denního centra a terénního programu Domino) byl 95 osob (VA: 2018) a Průběžná evaluační zpráva z prosince 2020 poté pracovala s údajem 125

osob bez přístřeší v celém ORP (PEZ II: 2020). Odhady respondentů evaluačního šetření se potom pohybovaly nejčastěji mezi vyššími desítkami až stovkou takovýchto osob. Můžeme tedy usuzovat, že přímo ve Valašském Meziříčí je aktuálně (listopad 2021) přibližně sto osob bez domova.

Někteří z lokálních aktérů označili bezdomovectví za téma rezonující městem, které je zároveň jedním z faktorů majících negativní vliv na pocitovou bezpečnost obyvatel. Viz např. vyjádření jednoho z aktérů: *„Máme tady hodně zjevných bezdomovců, kteří se prostě povalují všude možně, třeba i obtěžují veřejnost, a veřejnost je tedy vnímá dost negativně jako hrozbu.“* Mezi charakteristiky osob bez domova ve Valašském Meziříčí uvedených lokálními aktéry v průběhu evaluačního šetření patří především vyšší koncentrace mladších bezdomovců v poslední době, častý vztah takovýchto osob k městu a jejich problémy s alkoholem a drogami. Část z aktérů zároveň uvedla, že mnozí z bezdomovců své problémy nechtějí řešit, ačkoliv se ve městě nachází hned několik možností jako dům napůl cesty nebo ubytovna, v níž – na rozdíl od řady jiných míst – příležitostně bývají dostupné ubytovací kapacity. Na základě konstatování v Průběžné evaluační zprávě je ovšem nutné doplnit, že dostupné sociální služby postrádají kapacity specifických (pobytových) zařízení, které by pokrývaly skupinu osob bez domova závislých na alkoholu se souvisejícími poruchami, jakými jsou např. alkoholová demence, snížená soběstačnost, neléčené psychické a psychiatrické diagnózy (PEZ II: 2020).

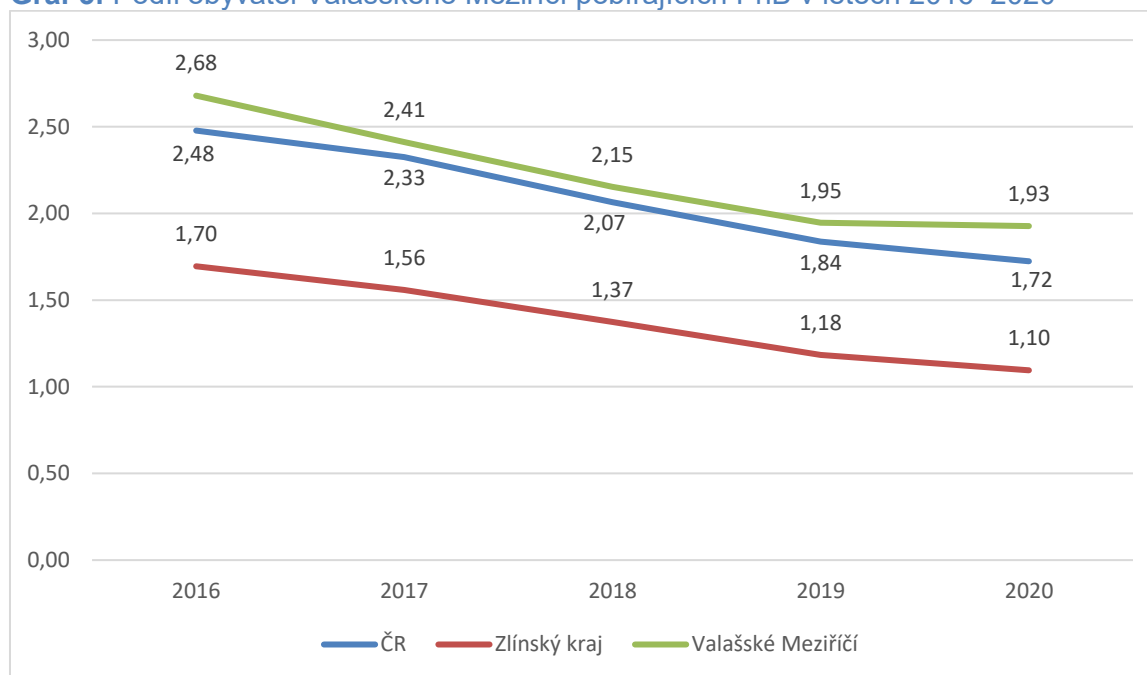
3.2.3 Dávky v hmotné nouzi

Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících příspěvek na bydlení (PnB) se v posledních letech, podobně jako ve Zlínském kraji (ZLK) i celé České republice (ČR) snižuje, na což poukazuje níže uvedený graf 3. I nadále však zůstává výrazně nad hodnotou ZLK a mírně nad hodnotou ČR. Za pět sledovaných let se také významně snížil jejich celkový počet. Za průměrný měsíc roku 2016 bylo ve Valašském Meziříčí vyplaceno 510 PnB, zatímco za průměrný měsíc roku 2020 to bylo 362.

Za probíhající kalendářní rok však tyto hodnoty začínají opět narůstat. Za průměrný měsíc 1. čtvrtletí roku 2021 (1Q 2021) bylo vyplaceno 383 PnB a za 2Q 2021 to potom bylo 402 PnB. Nutno však podotknout, že navýšení průměrného počtu vyplacených dávek v roce 2021 není specifikem Valašského Meziříčí, ale celorepublikovým trendem (v ČR bylo za průměrný měsíc 2Q 2021 vyplaceno 161 566 PnB, což je o 6 686 PnB více než za průměrný měsíc roku 2020; v ZLK to bylo 5 681 příspěvků za průměrný měsíc 2Q 2021 oproti 5 382 příspěvkům za průměrný měsíc roku 2020). Jedním z možných vysvětlení tohoto nárůstu jsou dopady globální pandemie onemocnění covid-19.⁴

⁴ Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní výpočty.

Graf 3: Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících PnB v letech 2016–2020

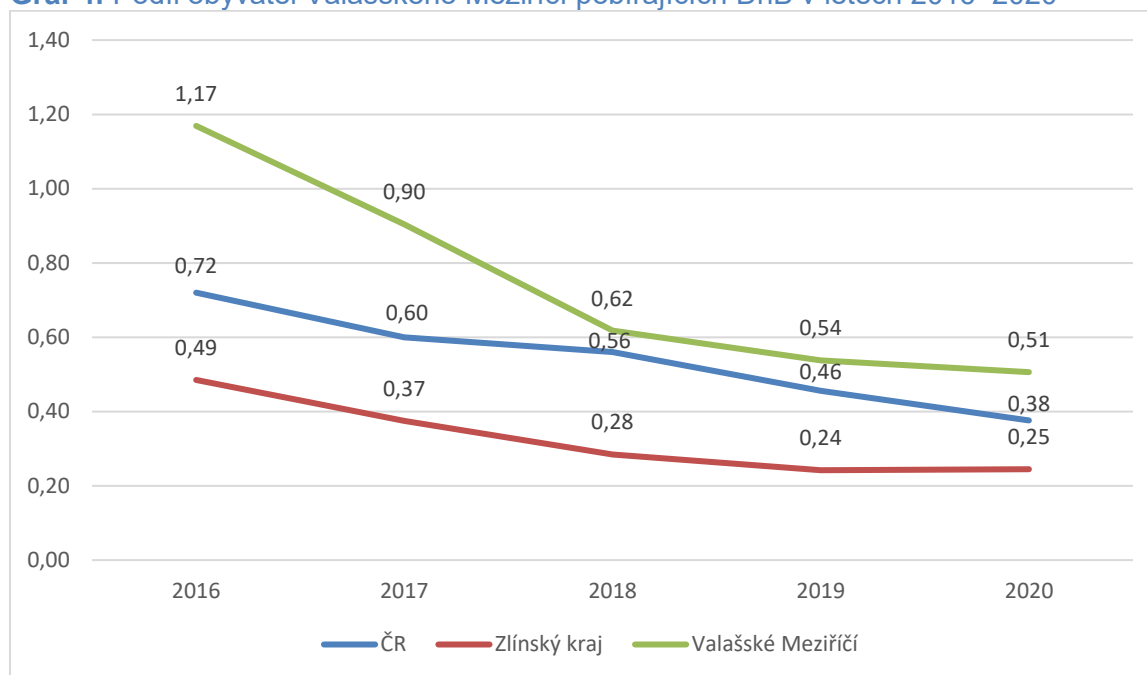
Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV), ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

Situace s doplatky na bydlení (DnB) se ve Valašském Meziříčí příliš neliší od té s příspěvky na bydlení. I zde se město pohybuje mírně nad průměrem podílu obyvatel ČR pobírajících DnB a o něco výrazněji potom nad průměrem ZLK. Jak ukazuje graf 4, oběma těmito územním celkům je však Valašské Meziříčí od roku 2018 podílově blíže, než v předchozích dvou letech. Za probíhající kalendářní rok by se ovšem mohlo město dle dosavadního vývoje přinejmenším přiblížit podílu ČR i Zlínského kraje. Za průměrný měsíc 1Q 2021 bylo totiž ve Valašském Meziříčí vyplaceno 101 DnB a ve 2Q 2021 to bylo 97. Průměrná měsíční hodnota DnB vyplacených ve městě v roce 2020 přitom byla 95. Naproti tomu ve Zlínském kraji došlo ve 2Q 2021 oproti roku 2020 k navýšení průměrné měsíční hodnoty počtu vyplacených DnB o 88 a v rámci celé ČR potom navýšení počtu vyplacených DnB za totožné srovnávací období dosáhlo hodnoty 2 733.⁵

⁵ Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní výpočty.

Graf 4: Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících DnB v letech 2016–2020

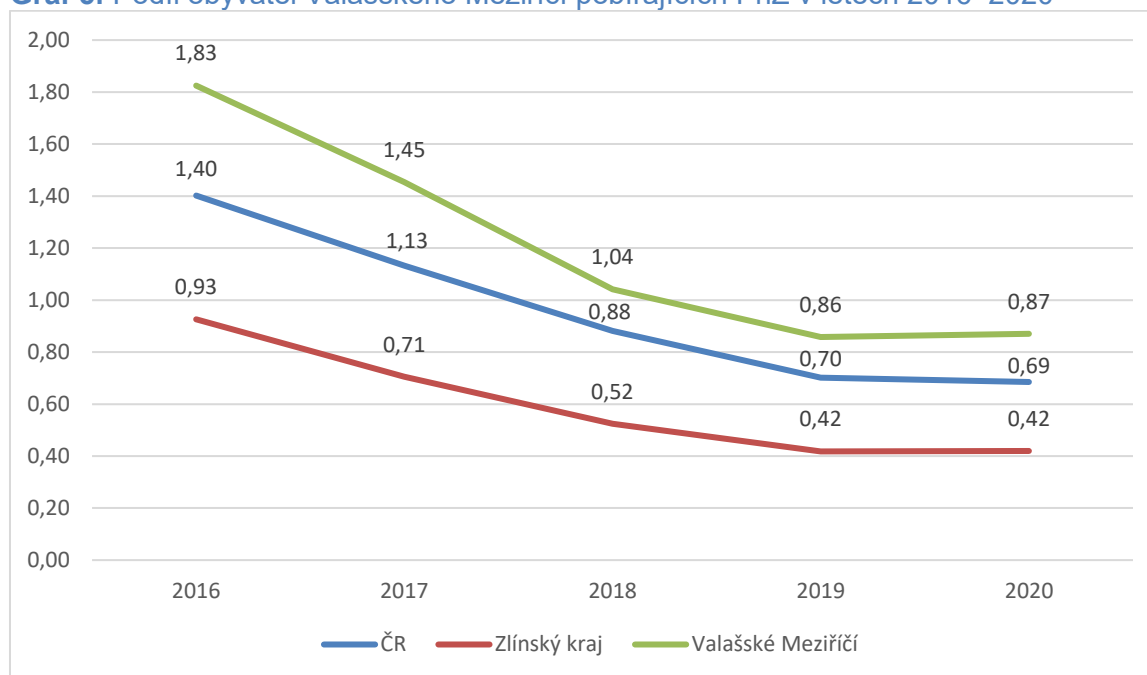
Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

Odišný oproti předchozím není ani vývoj podílu obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících příspěvek na živobytí. I zde platí, že město se nachází mírně nad průměrem ČR (za rok 2020 to bylo o 0,18 %) a výrazněji nad průměrem Zlínského kraje (za totožný rok to bylo o 0,45 %), na což poukazuje níže uvedený graf 5. Také u PnŽ je nutné počítat s navýšením podílu za probíhající kalendářní rok. Počet vyplacených příspěvků ve Valašském Meziříčí se v průměrném měsíci 1Q 2021 oproti průměrnému měsíci roku 2020 zvýšil o 13 (ze 163 PnŽ na 176). Ani zde ale nejde o nárůst specifický pro Valašské Meziříčí. Ve Zlínském kraji tento počet ve 2Q 2021 narostl oproti roku 2020 o 176 (z 2 068 PnŽ na 2 244) a v ČR se hodnota ve stejném srovnávacím období zvýšila o 5 785 vyplacených PnŽ (z 61 605 PnŽ na 67 479).⁶

⁶ Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní výpočty. Uvedené hodnoty jsou platné pro průměrný měsíc daného srovnávaného období.

Graf 5: Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících PnŽ v letech 2016–2020

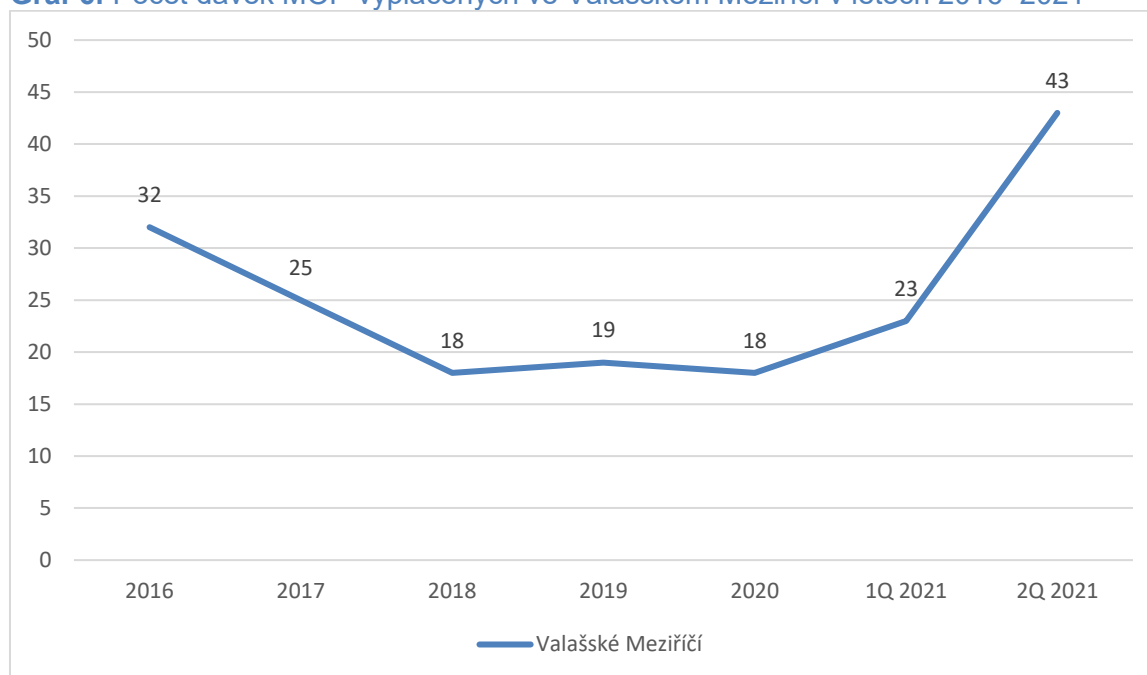
Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

V ohledu vyplacených dávek mimořádné okamžité pomoci (MOP) se situace ve Valašském Meziříčí mezi lety 2016 a 2018 vyvíjela v souladu s trendem České republiky i Zlínského kraje a jejich průměrný měsíční počet se za dva roky snížil o 44 % (ze 32 dávek na 18). V ČR ve stejném období došlo ke snížení o 45 % (ze 4 309 dávek na 2 384) a v ZLK o 48 % (z 246 dávek na 127). V ČR i ZLK snižování tohoto počtu pokračovalo i v roce 2019, zatímco ve Valašském Meziříčí zůstal konzistentní (zvýšení bylo v řádu desetin procent). V roce 2020 již došlo ve Zlínském kraji i České republice k mírnému nárůstu, zatímco Valašské Meziříčí setrvalo na dosavadních hodnotách. Výrazný nárůst počtu dávek MOP vyplacených občanům města ve 2Q roku 2021 (z 18 dávek v roce 2020 na 43 ve 2Q 2021, tedy o 139 %) potom není ve srovnání s ČR ničím neobvyklým. Celorepublikové se hodnota zvýšila z 2 118 dávek v roce 2020 na 4 983 ve 2Q 2021, tedy o 135 %. Ve Zlínském kraji byl nárůst o poznání mírnější a svého maxima dosáhl už v 1Q 2021, konkrétně hodnoty 210 vyplacených dávek oproti 124 dávkám z roku 2020 (za 2Q 2021 to bylo 158 dávek).⁷

⁷ Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní výpočty. Uvedené hodnoty jsou platné pro průměrný měsíc daného srovnávaného období.

Graf 6: Počet dávek MOP vyplacených ve Valašském Meziříčí v letech 2016–2021

Zdroj: MPSV.

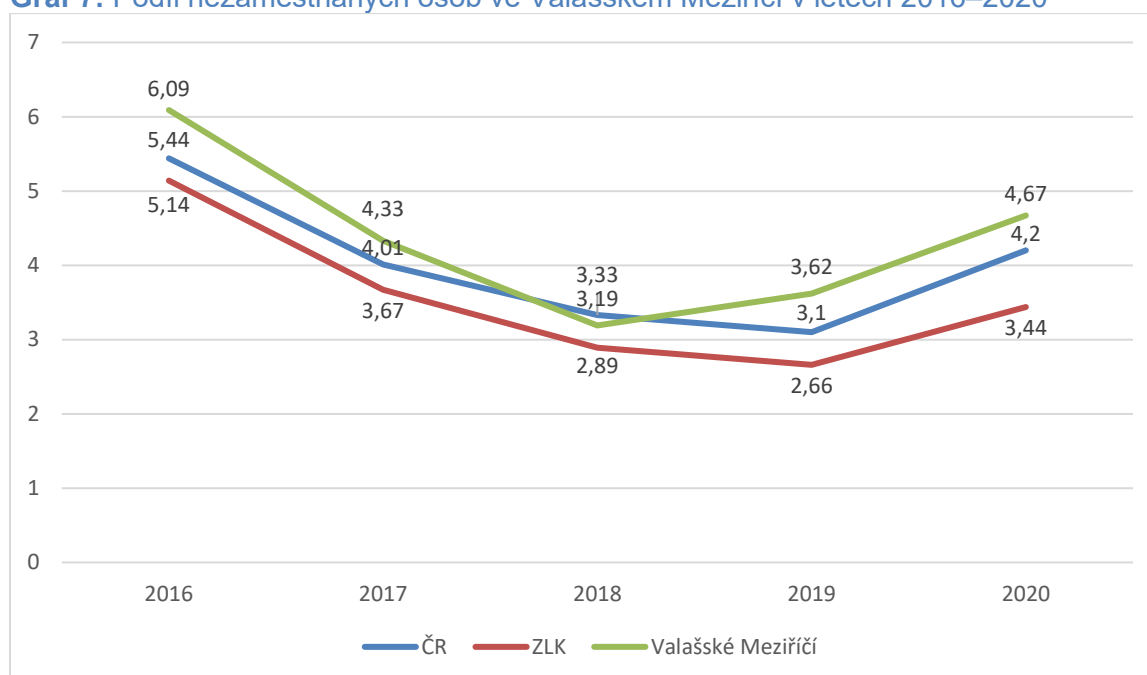
Pozn.: Údaje vyjadřují průměrný počet dávek mimořádné okamžité pomoci vyplacených za průměrný měsíc daného roku. V roce 2021 jde o průměrný měsíc 1Q a 2Q.

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírající dávky v hmotné nouzi je nepochybně jevem majícím vliv na ohrožení určitých cílových skupin sociálním vyloučením. Vzhledem k poměrně nízkému rozdílu hodnot jednotlivých dávek ve městě a v ČR by ale tento faktor neměl být považován za jeden ze stěžejních. Problematickým aspektem je nicméně nízká míra stratifikace dávek mezi obyvatele města. Už Vstupní analýza v tomto ohledu konstatovala, že adresy příjemců obou dávek se víceméně shodují. Mezi dominantními adresními body jsou především městské byty (Zašovská 776, Jičínská 156, Schlattauerova 538-542 a 577), ubytovny (Bynina 188, Železničního vojska 1369, Zašovská 71, Zašovská 461), sociální služby (azylový dům, noclehárna/denní centrum, dům na půl cesty), penziony pro seniory (J. K. Tyla 418, 1412 a Tolstého 1138) a některé soukromé adresy jako ulice Luční a Křižná (VA: 2018).

3.2.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost ve Valašském Meziříčí se vyvíjela v souladu s celorepublikovými trendy a mezi lety 2016 a 2018 výrazně klesala (v ČR a ZLK pak klesala i v roce 2019). Z dlouhodobé perspektivy se nicméně pohybuje mírně nad úrovní České republiky a zhruba 1 % nad úrovní Zlínského kraje. Své nejnižší hodnoty za posledních pět let dosáhla v roce 2018, kdy se dostala pod úroveň ČR a oproti ZLK zde byla vyšší pouze o 0,3 %, což za sledované období představovalo jednoznačně nejnižší rozdíl těchto dvou oblastí. Jak je patrné z grafu 7, za rok 2020 se začala nezaměstnanost v lokalitě, stejně jako ve zbytku republiky zvyšovat – opět poměrně konzistentně. Důvodem jsou pravděpodobně dopady globální pandemie onemocnění covid-19. Problematický jev představuje adresnost uchazečů o zaměstnání ve městě. Už VA v tomto ohledu konstatovala, že adresy Zašovská 776 a Schlattauerova ulice vykazují cca dvojnásobný nebo vyšší podíl UoZ než ostatní lokality ve městě (VA: 2018).

Graf 7: Podíl nezaměstnaných osob ve Valašském Meziříčí v letech 2016–2020

Zdroj: Úřad práce ČR, ČSÚ, vlastní výpočty.

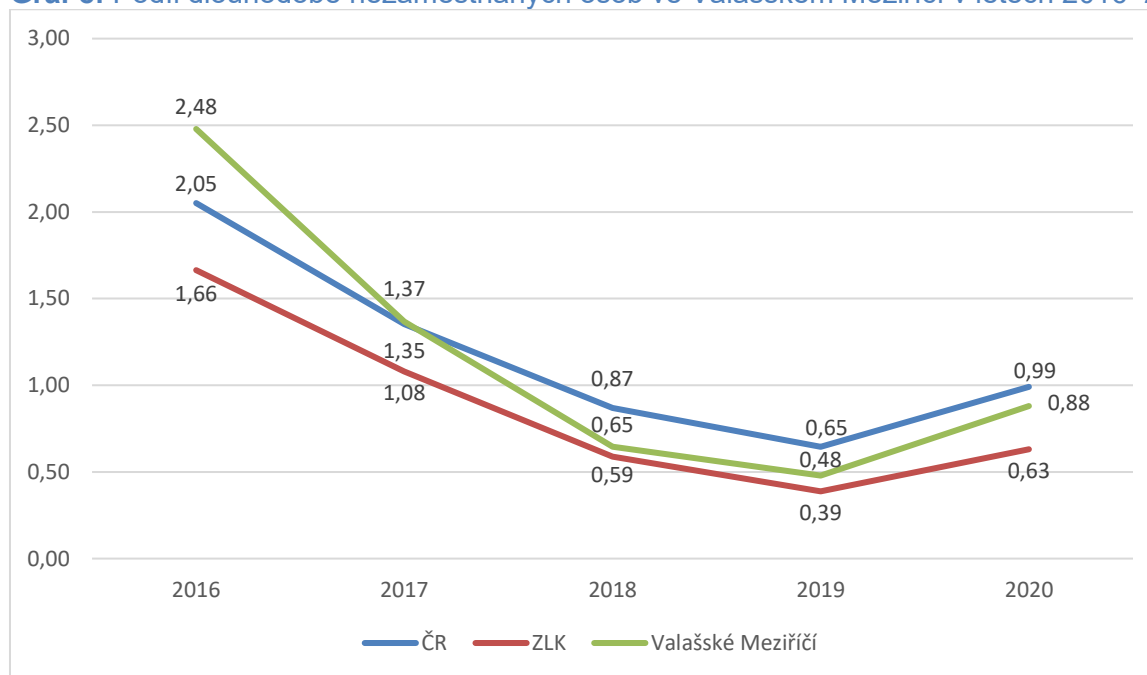
Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku; veškeré údaje jsou uváděny za měsíc prosinec daných let.

Lokálními aktéry je vesměs sdílen názor, že pracovních míst je Valašském Meziříčí nadbytek, což se zaměstnavatelé snaží vykrývat najímáním zahraničních pracovníků. Těm se částečně přizpůsobuje lokální trh s bydlením a současně jsou zpravidla zaměstnávání prostřednictvím pracovních agentur, jež místními vnímány spíše negativně z důvodu vysokých provizí požadovaných po klientech. Na zmiňovaný nadbytek pracovních míst je potom potřeba nahlížet ze širší perspektivy, neboť mnohé z dostupných pracovních příležitostí se nacházejí v podnicích s třísměnným provozem, které nejsou vhodnými zaměstnavateli např. pro rodiče malých dětí. Uchazeči o zaměstnání romského původu se potom podle vyjádření jednoho z lokálních aktérů potýkají při hledání práce s diskriminací (viz vyjádření: „Uchazeči o práci bud' nesplňují kvalifikaci, nebo nejsou přijati bez udání důvodu.“).

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob, tedy těch s délkou evidence na Úřadě práce ČR přesahující 12 měsíců, ve Valašském Meziříčí představoval problematický jev zejména v minulosti. Ještě v roce 2016 se mezi dlouhodobě nezaměstnané řadilo 2,48 % obyvatel

města, zatímco v ČR bylo takovýchto osob o 0,43 % méně a ve ZLK to potom bylo méně o 0,82 %. Hned následující rok, jak ukazuje graf 8, se však hodnota Valašského Meziříčí (1,37 %) dostala téměř k úrovni České republiky (1,35 %) a v roce 2018 se dokonce přiblížila Zlínskému kraji (Valašské meziříčí = 0,65 %; Zlínský kraj 0,59 %). V uplynulém roce se sice podíl dlouhodobě nezaměstnaných po letitém poklesu mírně zvýšil, nešlo však zdaleka o specifikum Valašského Meziříčí, nýbrž celospolečenský trend.

Graf 8: Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob ve Valašském Meziříčí v letech 2016–2020

Zdroj: Úřad práce ČR, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku; veškeré údaje jsou uváděny za měsíc prosinec daných let.

Z údajů Úřadu práce ČR (ÚP) a Českého statistického úřadu (ČSÚ) se přitom jeví jako zřejmé, že mnozí z UoZ, kteří jsou v evidenci ÚP déle než 12 měsíců, se pravděpodobně příliš nevyskytují na otevřeném trhu práce. Na poměrně vysoké úrovni jsou totiž i hodnoty podílu UoZ s délkou evidence přesahující 24 měsíců. Např. v roce 2016 to bylo 1,67 % obyvatel Valašského Meziříčí (oproti 2,48 %, kteří byli v evidenci ÚP přes 12 měsíců). Rok na tyto podíly ještě více přiblížily. UoZ s délkou evidence přes 24 měsíců měli na celkovém obyvatelstvu podíl 1,04 % a UoZ s délkou evidence přes 12 měsíců měli podíl 1,37 %. Podobný vývoj situace a rozdíl mezi podílem UoZ v evidenci přes 12 a 24 měsíců však opět nelze definovat jako typický jev pro Valašské Meziříčí, neboť k němu dochází v celé ČR (v r. 2016 bylo v evidenci přes 24 měsíců 1,41 % obyvatel, v r. 2017 to bylo 0,94 %).

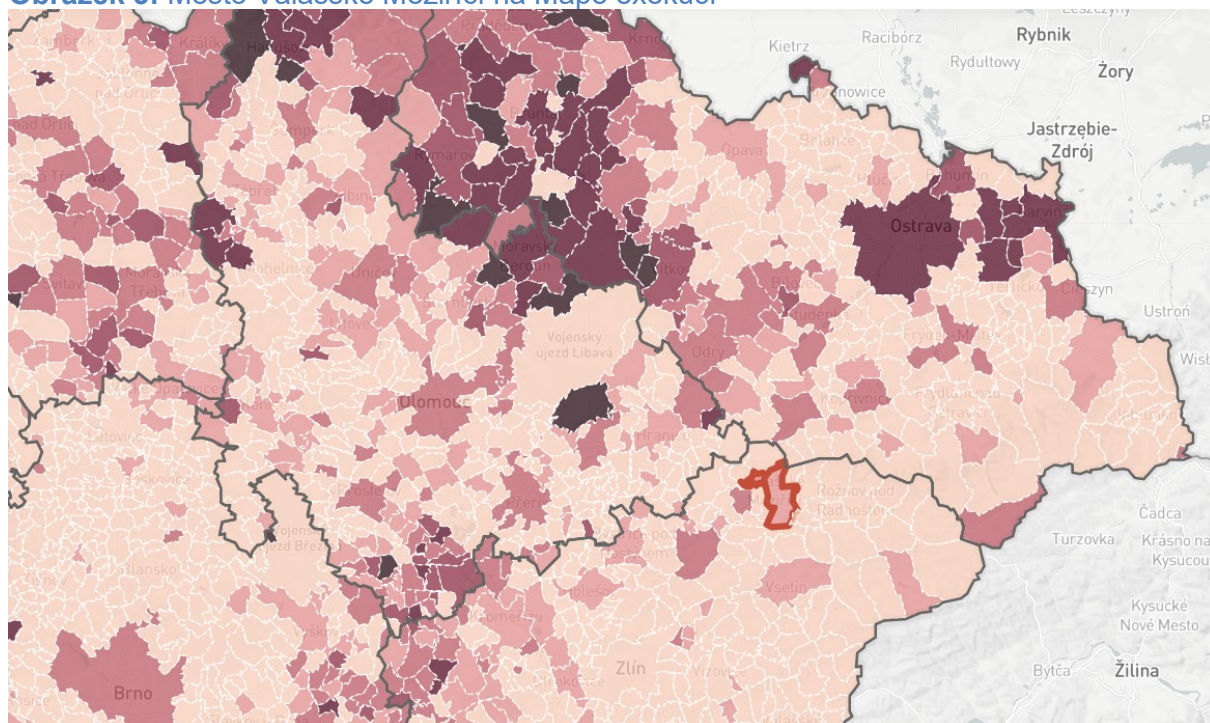
Kromě již výše uvedeného důvodu v podobě třísměnného provozu neslučitelného se zaměstnáním některých cílových skupin obyvatel představuje pro mnohé překážku při pracovním uplatnění jejich demotivace k výkonu legální práce způsobená vysokou zadlužeností a exekucními srážkami. Reálný příjem, který takovýmto osobám následně zbývá na obživu, je často vyšší z dávek hmotné nouze než ze mzdy za odvedenou práci. Ve Valašském Meziříčí též krátce působil projekt místní Diakonie na podporu zaměstnatelnosti osob s obtížnou uplatnitelností na trhu práce (např. handicapovaných). Z důvodu sloučení dvou poboček Diakonie byl ale ještě v roce 2019 předčasně ukončen. V součtu všech výše

uvedených údajů se tak ani zaměstnanost nejeví jako jedna ze zásadních pro definici sociálního vyloučení ve městě.

3.2.5 Zadluženost

Zadluženost je lokálními subjektivně vnímána jako jeden z hlavních problémů města po stránce ohrožení sociálním vyloučením. Vzhledem ke zvyšujícím se cenám energií předpokládají, že se tento problém může i nadále prohlubovat. Tento stav je ale obtížně prokazatelný na makro úrovni. Mnohé z údajů indikujících vysokou míru zadluženosti se totiž ve Valašském Meziříčí sice pohybují nad průměrem Zlínského kraje, což je zřejmé např. z níže uvedené Mapy exekucí (viz obrázek 3), ale – často i výrazně – pod průměrem celé ČR.

Obrázek 3: Město Valašské Meziříčí na Mapě exekucí

Zdroj: Mapa exekucí (www.mapaexekuci.cz); vlastní zpracování: pořízeno 10. 10. 2021.

Pozn.: Data zobrazená na obrázku jsou za rok 2019 a na uvedeném webu byla zpracována ke 20. 4. 2020. Oblast města Valašské Meziříčí je na mapě zvýrazněna oranžovým okrajem.

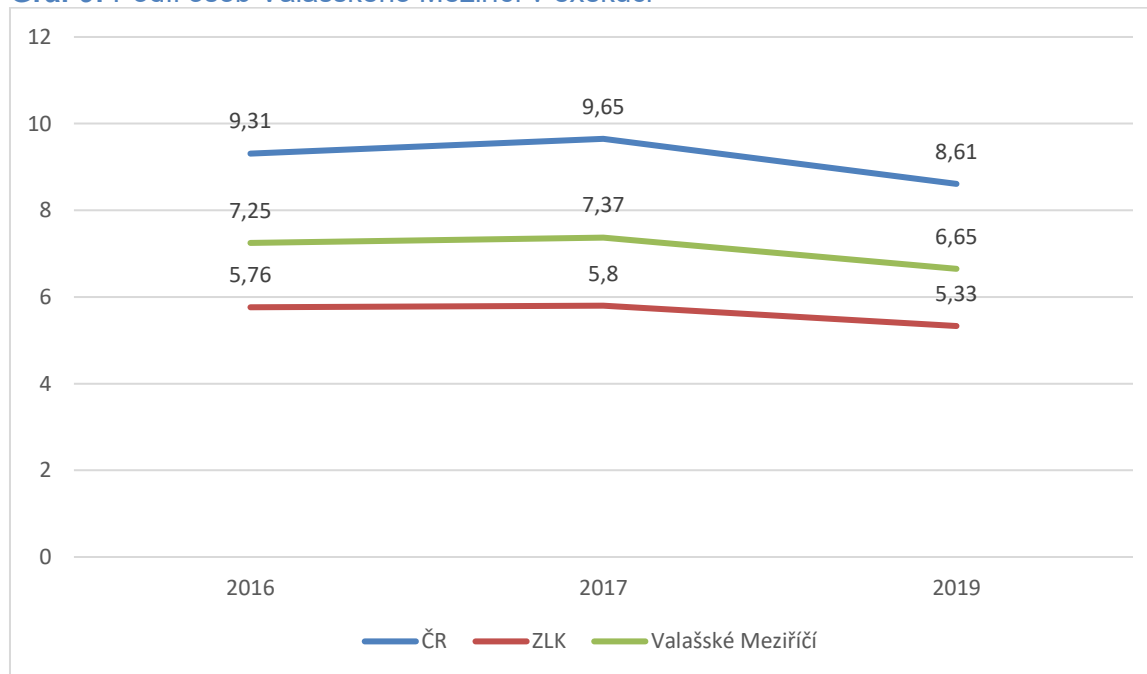
Příkladem může být narůstající počet osobních bankrotů v posledních třech letech. Ten se sice zvýšil ze 187 v roce 2018 na 214 v roce 2020, z hlediska podílu obyvatel dosahujícího hodnoty 1,14 % ale i nadále zůstává pod průměrem ČR (1,32 %). Leč – podobně jako u mnoha jiných statistických údajů uvedených v této evaluační zprávě – dosahuje vyšší hodnoty než ve ZLK (0,97 %).⁸

V podobném postavení – tedy mezi Českou republikou a Zlínským krajem – se Valašské Meziříčí nachází také z hlediska podílu osob v exekuci. Ten ve městě za rok 2019 dosahoval úrovně 6,65 %, což bylo o 1,32 % více než průměr ZLK (5,33 %), ale současně o 1,96 % méně než činil průměr ČR (8,61 %). I v ohledu podílu obyvatel města v exekuci se přitom uplatňoval celorepublikový trend jeho poklesu mezi lety 2017 a 2019, jak je patrné z níže uvedeného

⁸ Zdroj: Insolvenční rejstřík, ČSÚ; výpočty vlastní. Údaj za rok 2018 je datován ke 31. 12. Zbylé údaje jsou datovány ke 31. 12. 2020.

grafu 9. Ve Valašském Meziříčí se za toto období podíl snížil ze 7,37 % na již zmíněných 6,65 %. Jak ovšem uvádí SPSZ, exekuce se pravidelně objevují v situacích/u osob, u nichž se kumuluje více symptomů sociálního znevýhodnění – jedním z nich může být (dlouhodobá) nezaměstnanost. Průměr v celém městě činí cca 21 % z aktivních UoZ (SPSZ: 2018).

Graf 9: Podíl osob Valašského Meziříčí v exekuci

Zdroj: Exekutorská komora ČR, ČSÚ; vlastní výpočet.

Pozn. Veškeré údaje jsou uvedeny v procentech; zahrnutí jsou obyvatelé ve věku 15 a více let; údaje za rok 2019 jsou platné ke 4. 3. 2020, za zbylé roky je to 31. 12. daného roku.

Strategický plán sociálního začleňování dále upozorňoval na poměrně nízký počet osob (181), které v době tvorby dokumentu procházely procesem oddlužení. V SPSZ bylo k tomuto dále uvedeno, že vzhledem k počtu osob v exekuci je toto číslo velmi nízké a je otázkou, zda předlužení lidé nevyužívají institutu oddlužení kvůli přísným podmínkám, které nesplňují, pro nezáměr o oddlužení či o této možnosti mají málo informací (SPSZ: 2018).

Specifickou oblast dluhů představují pohledávky města, a to primárně na nájemném za městské byty. Tyto dluhy, nepřistoupí-li zájemce o městský byt k uzavření splátkového kalendáře, představují dominantní překážku pro získání městského bytu. Přihláška Valašského Meziříčí ke spolupráci s ASZ v tomto ohledu vypočítávala agregátní registrovaný dluh na nájemném za městské byty ve výši 4 150 000 Kč vedený u 214 osob, přičemž hned 181 dlužníků danou pohledávku nesplácelo. Z vyjádření lokálních aktérů v rámci evaluačního šetření nicméně vyplývá, že se výše dluhu vůči městu v posledních letech výrazně snížila. Údaje poskytnuté městem Valašské Meziříčí jednoznačně dokazují, že mezi lety 2017 a 2020 ke snížení reálně došlo, a to o více než 700 000 Kč. Snížování tohoto dluhu je místními aktéry dáváno do souvislosti s chodem občanské poradny, ale také s dodržováním podmínek nezbytných pro setrvání v městském bytě. Jeden z aktérů v tomto ohledu uvedl: „Nájemníci jsou si vědomi toho, že pokud nebudou plnit své závazky, přijdou o bydlení. Máme zde smlouvy na dobu určitou s tím, že pokud neplatí nájem, jsou vystěhováni. A k tomuto kroku už v minulosti reálně došlo.“

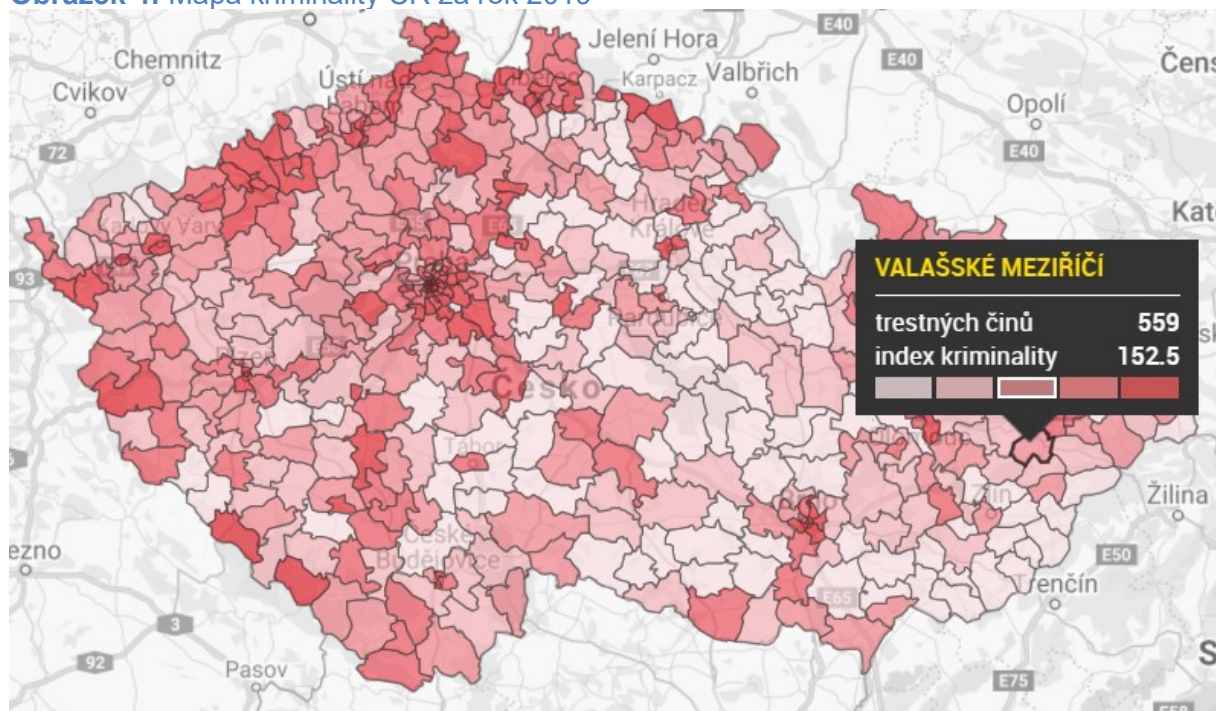
U problematiky zadluženosti je patrný zřetelný rozdíl mezi jejím vnímáním místními aktéry a prokazatelnými faktickými údaji indikujícími relativně stabilizovaný až zlepšující se stav. Z této difference lze vyvozovat nutnost bližšího poznání faktorů ovlivňujících zadluženost občanů Valašského Meziříčí, která bude součástí doporučení této evaluační zprávy.

3.2.6 Kriminalita

O bezpečnost se ve městě stará lokální pobočka Policie ČR a městská policie (MP). Samotná MP za běžného stavu disponuje 30 zaměstnanci a spadají pod ni též tři asistenti prevence kriminality a tři domovníci - preventisté. V době konání rozhovoru (listopad 2021) bylo neobsazené jedno služební místo. Jeden ze zástupců MP nicméně v rozhovoru připustil, že v době lockdownu způsobeného pandemií onemocnění covid-19 výrazně ubylo množství lidí na ulicích, a tím i řešených přečinů a výjezdů. Totožný zástupce nicméně uvedl, že jakmile se rozvolnila protipandemická opatření, ruch na ulicích se zvýšil, a tím i opět přibýlo práce městským policistům. Bezpečnosti ve městě se v posledních letech věnovalo také několik dokumentů v čele s Bezpečnostní analýzou města Valašské Meziříčí za rok 2018 a předchozí roky nebo Plánu prevence kriminality města Valašské Meziříčí na léta 2017–2020. Dále téma specificky doplňuje Zpráva o situaci Romské menšiny ve Zlínském kraji v roce 2016 a Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky Zlínského kraje za rok 2016.

Ačkoliv Zlínský kraj patří v ohledu spáchaných trestných činů k nejméně rizikovým v České republice, Valašské Meziříčí je dlouhodobě jedním z nejhorších míst kraje, právě co do počtu trestných činů, což je dáváno do souvislosti s jeho polohou na dopravním uzlu mezi Slovenskem, Zlínským, Olomouckým a Moravskoslezským krajem. Tato situace je patrná např. z níže uvedeného obrázku 4.

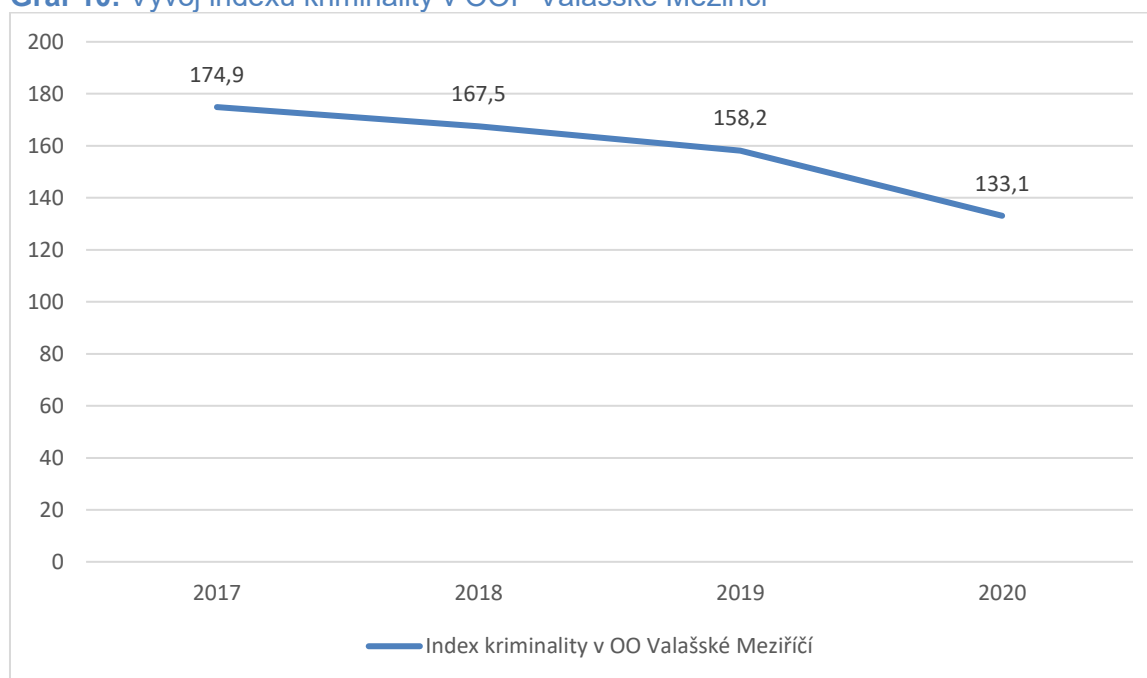
Obrázek 4: Mapa kriminality ČR za rok 2019

Zdroj: Mapa kriminality (www.mapakriminality.cz); vlastní zpracování; pořízeno 1. 10. 2021.
Pozn.: Údaje jsou platné za období od ledna 2019 do prosince 2019.

Jak ovšem ukazuje např. níže uvedený graf 10, kriminalita ve městě má jednoznačně sestupnou tendenci. Ještě na pomezí let 2016 a 2017 dosahoval zdejší index kriminality hodnoty 174,9, za pomezí let 2019 a 2020 se ale snížil na 133,1. V průběhu let se také rapidně zlepšilo postavení Valašského Meziříčí ve srovnání s ostatními obvodními odděleními Policie ČR. Zatímco mezi lety 2016 a 2019 patřilo obvodní oddělení Policie ČR (OOP) ve Valašské Meziříčí vždy na pomezí druhé a třetí třetiny všech oddělení v ČR, za období od července 2019 do června 2020 se umístilo na 262. místě z 522. Jeden z lokálních aktérů v tomto ohledu dále konstatoval, že „obvodní oddělení Policie ČR Valašské Meziříčí má objasněnost kolem 70 %. Což je historicky obrovský rekord. A policie přiznala, že za více než 50 % z objasněných případů stojí kamerový systém“.

Graf 10: Vývoj indexu kriminality v OOP Valašské Meziříčí

Zdroj: www.mapakriminality.cz.

Pozn.: Uvedené údaje jsou za období od července předchozího roku do června uvedeného roku u každého z daných let.

Snížení kriminality ve městě ale dle, jak ukazuje evaluační šetření, zatím nejde ruku v ruce se zvýšením pocitové bezpečnosti obyvatel města. Aktuálně (listopad 2021) tak platí, že tam, kde chodí APK v uniformách, se cítí lidé pocitově lépe (např. park Kozina), ačkoliv kriminalita je reálně nižší na jiných místech města. Rozdíl tohoto vnímání je patrný např. u názorů na Zašovskou ulici, konkrétně pak dům s č. p. 776. Zatímco dle výpovědi zástupce MP je zde situace lepší než v předchozích letech, občané tuto změnu údajně nevnímají a daný objekt, potažmo celá ulice, pro ně neustále představují rizikové území. Nižší pocitová bezpečnost je pak vnímána například v okolí Zámecké ulice, kde se nacházejí služby pro osoby bez přístřeší. Samotná městská policie pak častěji vyjíždí na Schlattauerovu než Zašovskou ulici.

Nepanuje shoda ani nad pocitovou bezpečností na autobusovém nádraží a v jeho bezprostředním okolí, což je lokalita zmiňovaná jako pocitově méně bezpečná už ve Vstupní analýze. Podle některých respondentů se zde situace zlepšila se zavedením kamerového systému, dle jiných se i nadále jedná o místo, kde se místní obyvatelé necítí bezpečně. Jeden z respondentů uvedl, že jednou z možných proměnných představuje přítomnost nedaleké hospody s názvem Maják. Ta byla na nějakou dobu uzavřená, což podle dotyčného respondenta způsobilo i zklidnění situace na autobusovém nádraží. Po jejím znovuotevření se

ale situace opět zhoršila. Další takovouto proměnnou je umístění Penny Marketu bezprostředně vedle nádraží, v jehož blízkosti rovněž dochází ke shlukování osob, zejména pak mládeže.

Lokální aktéři se ale shodují, že reálná bezpečnost ve městě je na solidní úrovni. Působením více faktorů (intenzivnější sociální práce, zkvalitnění kamerového systému, přítomnost asistentů prevence kriminality) se navíc v posledních letech zlepšila celková situace. Jeden z aktérů nicméně doplnil, že jakékoliv změny se obtížně hodnotí z důvodu dopadů pandemie onemocnění covid-19 a vládních opatření, které způsobily razantní změnu veřejného prostoru. Nelze tedy jednoznačně říci, jaký vliv měla opatření přijatá městem a jaký byl vliv vládních nařízení v boji s pandemií.

Navzdory snižující se kriminalitě ale ve městě vzrostl počet výjezdů na záchytnou stanici. Zástupce městské policie uvedl, že tam strážníci jezdí téměř denně. Větším problémem se tedy stal alkoholismus, především pak u osob bez domova. Situaci na poli problematiky užívání drog i nadále vystihuje její popis z SPSZ uvádějící, že místní drogová scéna se dynamicky mění. Situace aktuálně podle expertů není na tak dramatické úrovni jako před několika málo lety, zůstává však stále značně nad průměrem okolních měst a zhruba 70 % podíl všech kontaktů a vyměněných setů z regionu připadá na Valašské Meziříčí (SPSZ: 2018). Místní aktéři v rozhovorech uváděli, že varny či pěstírny byly v minulosti odhaleny na Schlattauerově ulici i v domě na Zašovské 776, dle údajů Policie ČR však byly v posledních letech v ORP Valašské Meziříčí odhaleny pouze dvě varny.⁹ Potenciální zlepšení situace na poli užívání drog je ovšem nutné vnímat spíše z pocitové perspektivy, neboť reálně zde pracovníci organizace AGARTA za dobu konání projektu OPZ, tzn. od 1. července 2019, vyměnili přes 21 tisíc aplikačních setů.¹⁰

⁹ První z těchto varen byla odhalena v lednu 2018 v Brankách a šlo o varnu druhé nejnížší klasifikace (50–449 g drogy). Druhá z varen byla odhalena v září 2019 v Krhové a šlo o varnu nejnížší klasifikace (do 50 g drogy). Zdroj údajů: <https://varnyapestirny.policie.cz>.

¹⁰ Zdroj: Údaje poskytnuté organizací AGARTA, z. s., platné ke 31. 10. 2021.

Rizikové skupiny

Jako jedna z rizikových skupin byla ve Vstupní analýze i v SPSZ definována neorganizovaná mládež ve věku cca 12–14 let. O této skupině jako nejvíce rizikové hovořili lokální aktéři i v průběhu evaluačního šetření. Nicméně dle vyjádření jednoho z nich nejde o specifikum Valašského Meziříčí. Ze statistik okresu Vsetín údajně vyplývá zvýšení trestné činnosti u mladistvých o desítky procent. Tito mladiství dle lokálních aktérů také postupně přicházejí o studijní návyky a motivaci pokračovat ve středoškolském vzdělání. Stav této cílové skupiny je dáván do souvislosti též s vypadnutím ze školního režimu v důsledku uzavřených škol v rámci opatření proti pandemii onemocnění covid-19. Jeden z aktérů k této problematice uvedl: *„Tu skupinu je možné charakterizovat jako mladé lidi, pubertáky, kteří skončí základní školu a jdou na Úřad práce. Někteří z nich možná chodí příležitostně někam do práce, samozřejmě načerno. A pak se tak nějak poflakují po městě a občas dělají problémy.“* Jiný z lokálních aktérů k tomuto uvedl: *„Máme skupiny mladých teenagerů, kteří páchají na hraně přestupků případně i trestných činů. Rodina jim nedá režim a když přišly o ten režim ve škole, alespoň nějaký, tak lidově řečeno zvlčí.“*

Ačkoliv je kriminalita a vliv na pocitovou bezpečnost ze strany majoritních obyvatel dáván do souvislosti zejména s romskými obyvateli, svoji roli zde hrají též zahraniční pracovníci (konkrétně především Mongolové, Ukrajinci a Rumuni) obývající městské ubytovny a místy způsobující neklid v jejich okolí. Průběžná evaluační zpráva v ohledu vztahu bezpečnosti a romských obyvatel konstatovala, že z evaluačních rozhovorů vyplývá upřesnění, že město nemá problém s romskou komunitou a situace, v nichž APK intervnují, se týkají především mladistvých obecně (např. při pohybu na dětských hřištích, v blízkosti nádraží a obchodních domů), osob užívajících omamné látky a dalších rizikových skupin (PEZ II: 2020).

3.3 Spolupráce obce Valašské Meziříčí s ASZ

Spolupráce města Valašské Meziříčí a Agentury pro sociální začleňování započala v roce 2017. Memorandum o spolupráce, dokument upravující podmínky této spolupráce, bylo podepsáno 16. srpna 2017. První větší setkání zvolených zástupců z každé organizace vyhodnocené v té době jako relevantní proběhlo pod názvem Plénum Lokálního partnerství 4. prosince 2017. Na tomto setkání byly ustaveny tematické pracovní skupiny dle jednotlivých oblastí (Bydlení, Zaměstnanost, Rodina a zdraví, Prevence a bezpečnost a Vzdělávání) a za účelem koordinace projektových aktivit vznikla Pracovní skupina projektů a implementace.

Za účelem účasti v tematických pracovních skupinách byli osloveni relevantní odborníci ze státní správy, veřejné správy, neziskových organizací, škol a dalších institucí, které se aktivně podílejí na řešení sociálního začleňování ve městě. Pracovní skupina projektů a implementace byla složena ze zástupců obce, manažera sociálního začleňování v obci, zástupců Agentury (lokálního konzultanta a konzultanta inkluzivního vzdělávání) a významných partnerů podílejících se na řešení sociálního začleňování v obci. Na ustavujícím Plénu byl též popsán cíl spolupráce s ASZ pro následující období, jehož výstupem měl být předložený Strategický plán sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021.

Zástupci orgánů města (zastupitelé, radní a členové výborů) měli možnost se podílet na strategickém plánování a někteří z nich se stali členy Lokálního partnerství nebo tematických pracovních skupin. S výstupy pracovních skupin byli zástupci města seznamováni průběžně na společných koordinačních jednáních. Za obec byl zodpovědným pracovníkem pro tvorbu a implementaci SPSZ manažer sociálního začleňování. Neméně důležitou roli při spolupráci obce a Agentury měla lokální konzultantka,¹¹ a lokální konzultantka inkluzivního vzdělávání. Lokální konzultantka řídila a koordinovala činnost lokálního partnerství i velké části pracovních skupin, byla odpovědná za přípravu SPSZ a navazující aktivity v lokalitě.

Strategický plán sociálního začleňování města Valašské Meziříčí vznikl v průběhu deseti měsíců. Při jeho přípravě byla využita nová metoda přístupu logického rámce, tzv. metoda „stromování“ zahrnující analýzu problémů (strom problémů), analýzu cílů (strom cílů/řešení) a analýzu strategií (strategie intervence). Zásadní pro vytvoření strategického rámce SPSZ byla práce v pracovních skupinách, jejichž úvodní setkání se shodně uskutečnila v lednu 2018.

Členové jednotlivých pracovních skupin vytvořili strategické rámce priorit a cílů, na jejichž základě v dubnu a květnu 2018 probíhaly odborné konzultace ke konkrétním záměrům mající za cíl zlepšit oblast sociálního začleňování ve městě Valašské Meziříčí. Tyto záměry se promítly do SPSZ jako konkrétní opatření v návrhové části dokumentu. Agentura obci při zpracování SPSZ průběžně asistovala. Dokument byl schválen na jednání Zastupitelstva města 21. června 2018.

¹¹ Významným participujícím článkem byla též lokální konzultantka inkluzivního vzdělávání (KIV), která se zaměřovala na problematiku vzdělávání, řídila a koordinovala činnost Pracovní skupiny vzdělávání a byla odpovědná za přípravu Místního plánu inkluze. S lokální konzultantkou byla v úzkém kontaktu. Postavení KIV a problematika vzdělávání je nicméně řešena v samostatné evaluační zprávě k tomuto projektu.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (Štolfová & Konečný, 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ. Při evaluaci ve městě Valašské Meziříčí, která probíhala od října do listopadu 2021, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **Desk research**
- **Polostrukturované hloubkové rozhovory** s místními institucionálními aktéry:
 - vedoucí místní pobočky Charity ČR,
 - ředitel městské policie,
 - manažerka prevence kriminality,
 - vedoucí odboru Sociálních věcí města Valašské Meziříčí
 - vedoucí oddělení Sociální práce a služeb města Valašské Meziříčí
 - manažerka Strategického plánu sociálního začleňování
 - 1. místostarostka města
 - vedoucí služby Argo Zlín (dotazování bylo provedeno prostřednictvím e-mailu)
 - lokální konzultantka
 - pracovnice kontaktního centra organizace AGARTA, z. s.,
 - pracovník poradny organizace AGARTA, z. s.,
- **Analýza dat:**
 - Z veřejně přístupných zdrojů (mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, GŘ ÚP, ČSÚ)
 - Poskytnutá místními aktéry (*Odbor sociálních věcí Městského úřadu Valašské Meziříčí, AGARTA, z. s., městská policie apod.*)

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2018–2021 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů v krátkodobém, střednědobém a případně dlouhodobém horizontu?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?
- Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?

- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ. Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která byla zmíněna již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.¹² V neposlední řadě je potřeba brát v potaz, že evaluační zprávy jsou nezdědka vypracovávány v době, kdy jsou některé z projektů v hodnocených lokalitách stále ve fázi realizace. Vyhodnocování dopadů tak často jednoduše není možné a lze spíše hodnotit potenciál jejich naplnění či definovat faktory, které by k tomuto naplnění mohly přispět.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů. S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejnějnější obraz stavu lokality.

¹² Ve Valašském Meziříčí byl průběžný monitoring naplňování opatření proveden v průběhu roku 2021.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídícím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Evaluační zprávy jsou proto zaměřeny na zhodnocení jedné či dvou vybraných oblastí definovaných v SPSZ** na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti je přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsahu opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsahu naplněných opatření, dalšímu plánovanému zaměření obce v oblasti sociálního začleňování i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byly **ve městě Valašské Meziříčí vybrány pro evaluaci oblasti bydlení a prevence a bezpečnosti**. V SPSZ byly zároveň jasně definovány klíčové problémy lokality. Tato evaluace se tak speciálně zaměřuje jednak na verifikaci trvání konkrétních problémů a jednak na míru jejich eliminace prostřednictvím nastavených opatření.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Následující tabulka 2 se věnuje přehledu plnění cílů SPSZ 2018–2021 na základě tematického zúžení na oblasti bydlení, prevence a bezpečnosti. Tabulka 2 uvádí, které ze specifických cílů byly naplněny, a dále popisuje, do jaké míry, popř. jakým způsobem k tomuto naplnění došlo.

Tabulka 2: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Oblast I: Bydlení

1. Priorita	Zvýšení kapacit standardního dostupného bydlení pro CS
1.1 Obecný cíl	Podpora CS k získání a udržení standardního bydlení a podpora při plnění pravidel souvisejících s nájemním bydlením
1.1.1 Specifický cíl	Zvýšení kompetencí k bydlení a prevence ztráty bydlení u CS
1.1.1.1 Opatření	Podpora k získání standardního bydlení pro osoby/rodiny v bytové nouzi
	Indikátor: ✓ 15 podpořených rodin/osob Indikátoru bylo dosaženo, podrobnosti týkající se počtu podpořených osob/rodin však nebyly evaluátorovi uvedeny.
1.1.1.2 Opatření	Podpora klientů ohrožených ztrátou bydlení formou intenzivní sociální práce, vč. řešení zadlužení CS
	Indikátor: ✓ 60 podpořených osob Indikátoru bylo dosaženo, podrobnosti týkající se počtu podpořených osob/rodin však nebyly evaluátorovi uvedeny.
1.1.1.3 Opatření	Rekonstrukce bytových kapacit ve městě pro potřeby sociálního bydlení
	Indikátor: ✗ 46 bytových jednotek Opatření nebylo uskutečněno, neboť vedení obce vyhodnotilo podmínky příslušné výzvy Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) jako nedostatečně výhodné pro realizaci daného projektu.
1.1.1.4 Opatření	Udržení pozice domovníka - preventisty v sociálně vyloučených lokalitách
	Indikátor: ✓ 3 úvazky domovníka - preventisty Úvazky domovníků - preventistů byly obsazeny po celou délku trvání projektu.
1.1.1.5 Opatření	Vybudování vhodného zázemí pro poskytování SSL sociální rehabilitace a odborné poradny
	Indikátor: ✗ 2 zázemí SSL včetně vybavení

	Viz vysvětlení u opatření 1.1.1.3.
1.2 Obecný cíl	<i>Koncepční řešení tématu sociálního bydlení ve městě</i>
1.2.1 Specifický cíl	<i>Koncepční nastavení bytové politiky a spolupráce mezi aktéry</i>
1.2.1.1 Opatření	<i>Tvorba pilotní koncepce sociálního bydlení a její ověření v praxi</i> Indikátor: ✓ 1 koncepce/dokument V době tvorby této evaluační zprávy (listopad 2021) je koncepce připomínkována lokálními aktéry, a tudíž se nachází v dokončovací fázi. Předpokládaný termín její finalizace je do konce listopadu 2021 a následné schválení potom na nejbližším jednání zastupitelstva.
1.2.1.2 Opatření	<i>Systémové nastavení spolupráce mezi aktéry vč. přesahu do oblasti dluhů</i> Indikátor: ✓ 9 tematických setkání/3 roky K setkání lokálních aktérů za účelem řešení dluhové problematiky došlo na celkem šesti dluhových platformách (12. 3. 2019, 25. 2. 2020, 17. 6. 2020, 10. 12. 2020, 19. 3. 2021 a 7. 5. 2021), edukativní akci s názvem Základní dluhová problematika ze 13. 6. 2019, akci Dluhová problematika ve Valašském Meziříčí ze 25. 7. 2019 a konferenci Dluhy 21 ze 25. 5. 2021.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	Ve Valašském Meziříčí byla provedena veškerá opatření v prioritní oblasti Bydlení, jejichž uskutečnění bylo možné ovlivnit ze strany lokálních aktérů a nebyl u nich vyžadován signifikantní zásah do rozpočtu města. K realizaci nedošlo pouze u opatření 1.1.1.3 a 1.1.1.5 přímo souvisejících s nutností podpory z IROP. Dané výzvy z programu sice byly vyhlášeny, jejich podmínky však nebyly ze strany obce vyhodnoceny jako dostatečně výhodné, a uvedená opatření tudíž nebylo možné provést. V případě všech splněných opatření lokální aktéři postupovali kooperativně a dané úkony byly rovněž z jejich strany hodnoceny nad míru pozitivně. Vyzdvihovány byly např. důležitost vznikající koncepce sociálního bydlení či dlouhodobá přítomnost domovníků - preventistů ve vybraných objektech ve vlastnictví města.

Oblast II: Prevence a bezpečnost

2. Priorita	<i>Snížení rizik spojených s životem CS v sociálním vyloučení – jak rizikové chování, kterým CS ohrožuje sebe samotnou, tak rizikové chování vůči svému okolí</i>
2.1 Obecný cíl	<i>Prevence závislosti</i>
2.1.1 Specifický cíl	<i>Zmírňování rizik návykového chování a podpora práce s CS</i>
2.1.1.1 Opatření	<i>Sociální služba - Kontaktní centrum pro osoby závislé na návykových látkách, hazardním hraní, osoby ohrožené závislostí a jejich blízké vč. závislosti na alkoholu</i> Indikátor: ✓ 270 podpořených osob V projektu byl indikátor rozložen na vícero částí, které však byly ve všech případech přesaheny, často i více než dvojnásobně. Např. hygienickým servisem mělo být podpořeno alespoň 40 osob, ve výsledku však dosud bylo již 86. U informačního servisu zaměřeného na bezpečné brání návykových látek, bezpečný sex a zdravotní rizika to potom 223 osob namísto proklamovaných 180.
2.1.1.2 Opatření	<i>Vytvoření nabídky programů prevence sociálně patologických jevů (zejm. závislostního chování)</i> Indikátor: ✓ 331/600 podpořených osob¹³ Indikátoru s nejvyšší pravděpodobností nebude dosaženo. Dle měřítek SPSZ se realizátor preventivního programu – organizace AGARTA, z. s., – sice pravděpodobně přiblíží indikátoru stanovenému v SPSZ (600), u indikátoru příslušného projektu OPZ v hodnotě 1 350 podpořených osob však zůstane výrazně pozadu (k uvedenému datu na cca 25 % plánu). Důvodem nedostatečné saturace cílové hodnoty jsou jednak opatření spojená s globální pandemií onemocnění covid-19 a jednak rezervy při odhadu možných cílových skupin daných programů.
2.2 Obecný cíl	<i>Minimalizace rizik spojených s životem v sociálním vyloučení a prevence kriminality</i>
2.2.1 Specifický cíl	<i>Posílení aktivit prevence kriminality a resocializačních programů pro CS</i>
2.2.1.1 Opatření	<i>Aktivní zapojení CS do prevence kriminality</i> Indikátory: ✓ 3 úvazky domovníka - preventisty ✓ 3 úvazky APK Všechny úvazky byly ve městě dlouhodobě obsazeny a kladně hodnoceny veškerými aktéry, dle nichž došlo v místech, kde se

¹³ Údaj je platný ke 30. červnu 2021.

	pohybovali domovníci a asistenti, ke zvýšení pocitové bezpečnosti. Kromě jednotlivých objektů (záležitost domovníků) to platilo např. pro přechody pro chodce v blízkosti základních škol, autobusové nádraží či vybrané městské ulice, primárně Zašovskou.
2.2.1.2 Opatření	<i>Zavedení resocializačních programů pro mládež s trestní minulostí</i> Indikátor: X Počet osob absolvujících program Resocializační programy pro mládež s trestní minulostí ve Valašském Meziříčí nebyly zavedeny. Tato cílová skupina nicméně dlouhodobě využívá resocializačních programů poskytovaných probační a mediační službou sídlící v nedalekém Vsetíně. Jak ale v rámci evaluačního šetření uvedl jeden z lokálních aktérů, nastávají zde časté potíže v oblasti financování dané služby.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Částečně	Opatření z prioritní oblasti zaměřené na prevenci a bezpečnost byla ve Valašském Meziříčí naplněna pouze částečně. V případě obecného cíle Prevence závislostí došlo jednoznačně k přesažení indikátoru v hodnotě 270 osob podpořených kontaktním centrem organizace AGARTA, z. s. Vzhledem k odlišnému způsobu vykazování jednotlivých klientů určenému pro evidenci OPZ však nelze konkretizovat aktuální počet podpořených klientů. U preventivních programů potom, jak již bylo uvedeno výše, ovlivnila nedosažení indikátoru jednak pandemie onemocnění covid-19 a jednak nedostatečný odhad cílové skupiny. U obecného cíle Minimalizace rizik spojených s životem v sociálním vyloučení a prevence kriminality pak byli v maximální možné míře využíváni APK i domovníci, zavedení resocializačních programů však bylo vyhodnoceno jako redundantní vzhledem k jejich přítomnosti ve Vsetíně a aplikaci jiných bezpečnostních prvků, zejména pak zkvalitnění městského kamerového systému.

6 Hlavní zjištění

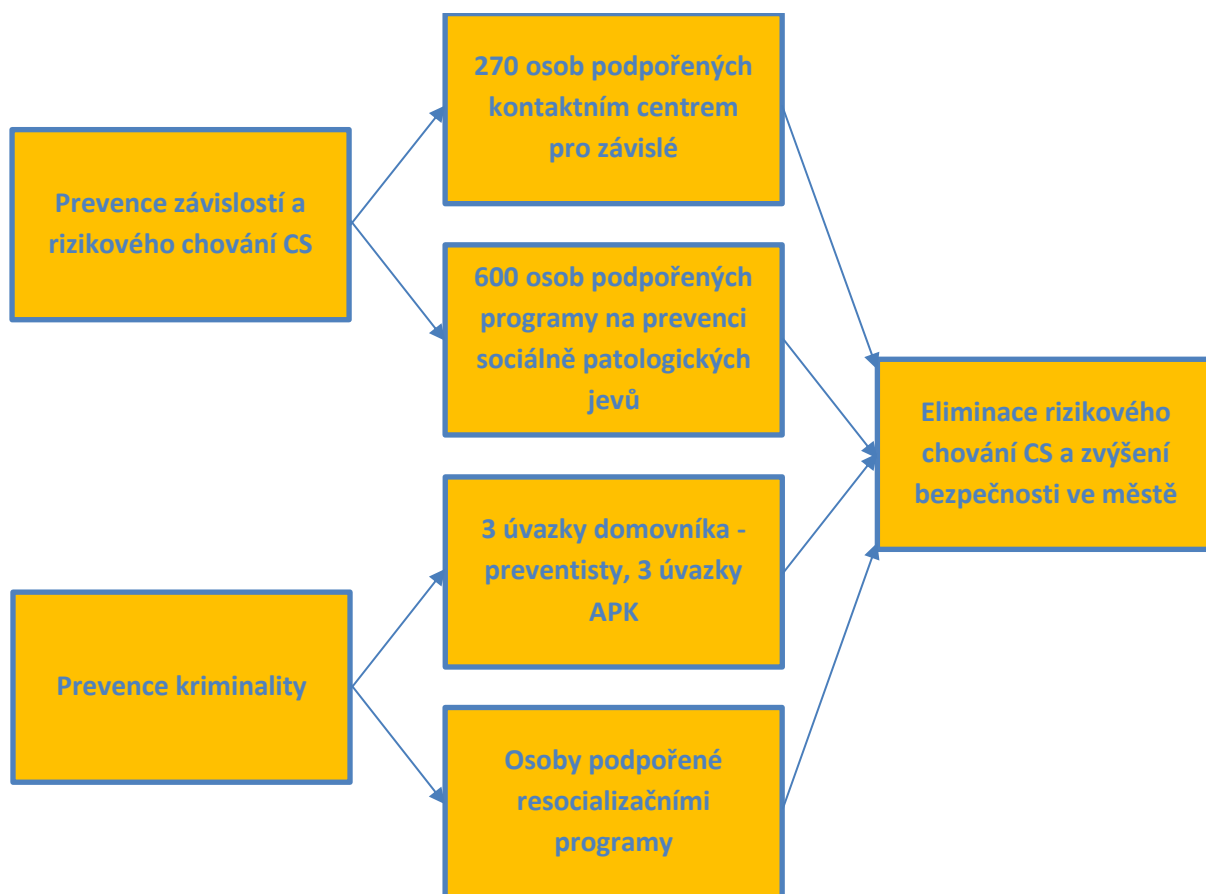
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

V SPSZ 2018–2021 nebyly jednoznačně určeny očekávané dopady stanovených priorit a specifických cílů. Při jejich definování tak bylo vycházeno z analytické části SPSZ.¹⁴ Kombinace údajů uvedených v analytické části a charakteru specifických cílů z návrhové části SPSZ vyústila ve stanovení následujících dopadů:

- 1) Eliminace rizikového chování CS a zvýšení bezpečnosti ve městě
- 2) Zvýšení dostupnosti bydlení a zlepšení schopností CS k udržení bydlení

Propojení cílů definovaných v SPSZ, výstupů (indikátorů) plánovaných opatření a stanovených dopadů lze ilustrovat následujícími schématy 2 a 3. Zde je ovšem nezbytné doplnit, že uvedená schémata jsou sestavena na základě opatření uvedených v SPSZ a hlavních cílů daných prioritních oblastí. Reálně dochází k provázanosti jednotlivých opatření mezi oběma definovanými dopady.

Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti prevence a bezpečnosti

¹⁴ Každé opatření formulované v SPSZ má nicméně stanoveno své indikátory naplňování, které fungují podobně jako indikátory projektové logiky. Agentura pro sociální začleňování poté podporuje sledování dopadů realizovaných projektů, byť nebývají bezprostřední součástí SPSZ.

Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti bydlení

Přehledové tabulky věnované stanoveným prioritám, specifickým cílům a navrhovaným opatřením na základě tematického zúžení nacházející se v kapitole 5 této evaluační zprávy, poukazují na skutečnost, že z oblasti bydlení se podařilo zrealizovat většinu opatření. Provedena nebyla pouze ta, jež přímo souvisela s vyhlášením příslušných výzev z IROP. V oblasti prevence a bezpečnosti byla navržena celkem čtyři opatření, z nichž dvě se realizovala kompletně, jedno částečně a jedno vůbec. I zde tedy došlo k plnění přesahujícím 50 % původního plánu, byť ve výsledně nižší míře než tomu bylo v oblasti bydlení.

Aktéry naplňování opatření uvedených v SPSZ byly nestátní neziskové organizace, příslušná oddělení městských úřadů a jejich prostřednictvím také další instituce jako městská policie, asistenti prevence kriminality, domovníci apod. Stávající kapitola evaluační zprávy tedy nabízí popis jednotlivých aktérů a jimi poskytovaných služeb včetně popisu výstupů a výsledků, k nimž v důsledku realizace dílčích projektů došlo. Tyto výstupy a výsledky jsou dále zhodnoceny v kontextu jejich očekávaných dopadů.

Dva stanovené dopady je dále možné podrobněji zhodnotit na základě následujících proměnných:

- 1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)
- 2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)
- 3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn
- 4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)
- 5) Vliv externích faktorů na dosažení cílů.

Tabulka 3: Přehled evaluovaných projektů OPZ a jejich realizátorů

Projekt	Realizátor	Termín realizace	Registrační číslo
Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí	Město Valašské Meziříčí	1. 1. 2019–31. 12. 2021	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010 388
Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí	Město Valašské Meziříčí	1. 4. 2019–30. 3. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010 419
Komplexní práce s ohroženými rodinami ve Valašském Meziříčí	Rodinné, komunitní a vzdělávací centrum Emcéčko, z. s.	1. 4. 2019–31. 3. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010 631
Kontaktní centrum AGARTA	AGARTA, z. s.	1. 7. 2019–30. 6. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010 645
Pracovní poradna Matteo*	Diakonie ČCE - středisko ve Valašském Meziříčí	1. 7. 2019–30. 6. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010 604

*Projekt byl předčasně ukončen v roce 2019.

Město Valašské Meziříčí

Město Valašské Meziříčí má letité zkušenosti s realizací projektů orientovaných na sociální oblast. V posledních pěti letech takto např. uskutečňovalo projekty Komunitní centrum ve Valašském Meziříčí podpořený z IROP (plnění 02.10.2017–31.05.2019), Podpora sociální práce v obci Valašské Meziříčí podpořený z OPZ (plnění 01.01.2017–31.03.2019) nebo Prohloubení kvality a účinnosti plánování sociálních služeb v mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko podpořený rovněž z OPZ a realizovaný v současné době (říjen 2021) prostřednictvím dobrovolného svazku obcí Mikroregion Valašskomeziříčsko-Kelečsko (plnění 01.03.2020–28.02.2022). Dva z takovýchto projektů aktuálně prováděných městem v rámci KPSVL jsou Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí (reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010388) a Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí (reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010419).

Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí

Projekt, jenž bude vrcholit s koncem roku 2021, je zaměřen na podporu APK a domovníků-preventistů včetně zvýšení jejich kompetencí a podpory na pracovním trhu. V důsledku projektu mělo dojít ke zvýšení pocitu bezpečí na území města i v sociálně vyloučených lokalitách, předcházení vzniku sociálního napětí a eliminaci rizikových jevů. Mezi jeho specifické cíle patří zvýšení uplatnitelnosti osob ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených ve společnosti a na trhu práce a zvýšení uplatnitelnosti osob ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených ve společnosti a na trhu práce.

Ve městě působí tři APK a tři domovníci. Obě tyto pozice mají rozdílnou pracovní náplň. Zatímco domovníci působí výhradně ve třech předem vymezených lokalitách (konkrétních bytových domech), asistenti prevence kriminality do jisté míry suplují práci strážníků městské policie. APK dle vyjádření zástupce MP ráno začínají hlídáním přechodů pro chodce a přes den mají město rozdělené do oblastí, v nichž provádějí dohledovou činnost nad poklidným občanským soužitím apod. Všech šest zaměstnanců bylo vybráno dle metodiky Ministerstva vnitra. Na tyto pozice proběhlo standardní výběrové řízení. Inzeráty byly zveřejněny jak na vývěsce místní pobočky Úřadu práce ČR, tak v lokálních novinách. Někteří z oslovených respondentů evaluačního šetření nicméně uvedli, že by i přesto bylo vhodné zmírnit kritéria výběrového řízení, aby se do něj mohlo přihlásit více adeptů.

Jeden z lokálních aktérů označil za logičtější pozici APK, neboť i v jiných městech jsou tito pracovníci využíváni podobným způsobem, zatímco pozici domovníka si každé město uchopuje po svém. V některých místech, kde působí, tak reálně provádějí spíše údržbářské práce namísto dohledu nad nemovitostmi. Ve Valašském Meziříčí též přistoupili k odlišnému modelu ve vztahu bydliště domovníků a jejich pracovní alokace, než tomu často bývá v jiných městech. Dva ze tří domovníků tak bydlí v jiných domech, než v jakých pracují, což ve městě vnímají jako klad. Důvod lze popsat vyjádřením jednoho z lokálních aktérů: „Kdyby tam bydleli, lidé by je pořád otravovali, což by mohlo být demotivující.“ Obě profese pak v průběhu projektu využívaly kancelář vč. šatny zřízenou v 7. patře bytového domu na Zašovské 776.

Dle vyjádření zástupce městské policie projekt splnil všechny stanovené cíle. Toto tvrzení podporují též výsledky PEZ II konstatující běh projektu v souladu s předem stanoveným plánem, byť v rámci možností a okolních vlivů (omezeních způsobených pandemií onemocnění covid-19). Mezi takovéto okolní vlivy patřila např. nutnost částečného omezení využití APK v době pandemie a ponechání zaměstnanců doma. Uvedená Průběžná evaluační zpráva dále přinesla výsledky šetření mezi APK a domovníky. Z těch vyplývá jejich

spokojenost s dostatečným proškolením, celkovou výbavou či disponováním služebními telefony. Naproti tomu zde daní zaměstnanci často zmiňovali poměrně nízké finanční ohodnocení způsobující demotivaci a nedostatek možností čerpat ze zkušeností obdobných profesí z jiných měst, kde APK a domovníci působí (PEZ II: 2020). Ve městě sice nebyly realizovány resocializační programy, ty ovšem zjevně nebyly součástí příslušného projektu OPZ.

Projekt měl dopad na oba směry, jež měl ovlivňovat. Jednak se podařilo zaměstnat šest dlouhodobě nezaměstnaných osob (všichni nastoupivší byli v evidenci ÚP déle než šest měsíců) a jednak se jejich prostřednictvím podařilo zvýšit obecný pořádek ve městě a posílit pozitivní příklad v komunitě v podobě vybudování stabilních pracovních návyků u některých z jejich členů. K úspěšnosti části projektu týkající se APK přispěl také fakt, že nosili obdobné uniformy jako strážníci městské policie, byť s odlišnými nápisy. V tomto oděvu nicméně dle několika lokálních aktérů vzbuzovali přirozený respekt. Pracovním zařazením přímo pod městskou policií pak dotyční APK i domovníci údajně zvýšili svůj kredit také v dané komunitě, v níž působili.

Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí

Projekt započatý v dubnu 2019 a končící v březnu 2022 se zaměřuje na zavedení koncepčního přístupu k řešení sociálního bydlení prostřednictvím nástrojů, jimiž jsou podpora sociální práce a přístupu k bydlení formou sociálních bytů a dále tvorba pilotní koncepce sociálního bydlení pro město Valašské Meziříčí. Cílovou skupinou projektu jsou sociálně vyloučené osoby a osoby ze sociálně vyloučených lokalit, kterým umožňuje díky spolupráci se sociálními pracovníky získat a udržet si standardní bydlení včetně zlepšení uplatnitelnosti na trhu práce. Jeho specifické cíle jsou totožné jako v případě shora uvedeného projektu na přítomnost APK a domovníků-preventistů.

Přestože se lokální aktéři vesměs shodují o komplexním přínosu souboru opatření a projektů realizovaných ve Valašském Meziříčí, převažuje o mnoha z nich názor, že vůbec nejúspěšnějším projektem bylo právě Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí. Projekt přispěl ke zlepšení životní situace CS do takové míry, že je podle místních aktérů patrná na první pohled (lidé žijící v sociálních bytech údajně vypadají zdravěji, upraveněji). Zvýšila se také celková dostupnost městských bytů pro nejohroženější skupiny obyvatel, neboť do nich lze ubytovávat i osoby zadlužené, které přijmou splátkový kalendář. K pozitivní změně pak údajně došlo také v okolí lokalit, kde se vyskytují sociální byty.

U klientů dochází k edukaci za účelem udržení bydlení. Jeden z aktérů mj. popsal konkrétní schopnosti, které jsou u klientů rozvíjeny: „*vyvíjíme snahu k výchově, jak být dobrým nájemníkem a být dobrým sousedem a platit svoje nájem*“. Ačkoliv spolupráce klientů, jimž byly přiděleny sociální byty, se sociálními pracovníky není podmíněná, většina z klientů spolupracuje za účelem udržení si daného bytu na delší dobu. Samozřejmě zde ale platí, že projekt má jasné podmínky a zástupci CS jsou nuceni spolupracovat, protože chtějí bydlet. Změny jsou tak u nich pozorovatelné nejlépe. Viz vyjádření jednoho z lokálních aktérů:

„Někteří lidé by z toho bydlení podle mě vypadli, protože by prostě se jim nechtělo spolupracovat. A někteří by spolupracovali tak jako tak, ať už jsou v sociálním bydlení, nebo v běžném. A někteří z těch, kteří by vypadli, tak prostě teď třeba nevypadli, protože se jim sice možná úplně nelíbí, že musejí spolupracovat se službami, ale motivace bydlet je větší.“

Z provedeného evaluačního šetření dále vyplynulo zjištění, že v sociálním bydlení (SB) jsou úspěšnější ti klienti, kteří nepřicházejí z městského bytu, ale přicházejí např. na doporučení sociálních služeb, z azylového domu, noclehárny apod. Mají pak větší tendenci si bytu vážit a jsou motivováni si jej udržet. Do projektu naopak nejsou přijímáni dlužníci, kteří neprojeví zájem svůj dluh aktivně řešit a např. se dohodnout s městem na splátkovém kalendáři. Rovněž nejsou do SB přijímány osoby bez vazby na Valašské Meziříčí. Viz vyjádření:

„Není důležité, jestli má trvalé bydliště ve Valašském Meziříčí, ale je důležité, aby zde měl nějakou vazbu. To znamená, že může mít trvalý pobyt třeba v Ostravě, ale pokud se jedná např. o ženu, která tu posledních pět let žila s přítelem nebo něco takového a teď se ocitla bez přítele, potřebuje řešit bydlení a má tady práci nebo děti sem chodí do školky nebo něco takového, tak v takovém případě může být v seznamu.“

Jedním z hmatatelných výsledků projektu se má v nejbližší době stát koncepce sociálního bydlení, s jejímž schválením se počítá na prosincovém zasedání Zastupitelstva města. Její součástí má být také strategie rozvoje městského bytového fondu. Ten se navzdory původnímu plánu nezvýšil z výše uvedeného důvodu (nevyužití výzvy IROP z důvodu jejího vyhodnocení jako nevýhodné. Nedostatek městských bytů je ostatně vnímán i jako největší překážka pro rozšiřování sociálního bydlení.

AGARTA, z. s.

Organizace AGARTA, z. s., vznikla v roce 2005 s cílem pomoci lidem v krizi. Mezi její stěžejní cíle patří pomoc osobám ohroženým drogami, minimalizace rizik spojených s užíváním drog a poskytování dalších služeb uživatelům a jejich blízkým. V současné době (říjen 2021) organizace zřizuje několik programů, které na sebe navazují a vzájemně se doplňují. AGARTA aktuálně působí hned v několika městech na Valašsku, mezi nimiž jsou například Vsetín, Rožnov pod Radhoštěm nebo právě Valašské Meziříčí. Postupně též rozšiřuje služby a kromě kontaktních center, terénních programů a poradny ve Valašském Meziříčí nabízí besedy pro školy, vzdělávání pro pedagogy i přednášky pro veřejnost.

Projekt Kontaktní centrum AGARTA realizovaný v období od 1. 7. 2019 do 30. 6. 2022 se soustředí na snižování rizik spojených s užíváním návykových látek a patologickým hráčstvím v rámci programů Public Health a Harm Reduction a předcházení vážným či trvalým zdravotním nebo sociálním poškozením. Součástí projektu jsou tři klíčové aktivity. Prostřednictvím první z nich vzniklo kontaktní centrum pro osoby závislé na návykových látkách, hazardním hraní, osoby ohrožené závislostí a jejich blízké. Druhá je základem k činnosti poskytování poradenství a terapie se záměrem pracovat na sobě či drogovém/závislostním problému u sebe nebo svých blízkých. Třetí potom zprostředkovává studentům středních škol, klientům nízkoprahového klubu a dětem z dětských domovů starších 15 let dva zážitkové programy „Závislost Tady a teď“ a „Hra na hraně“ snižující rizika ohrožení závislostmi.

Organizace provozuje služby (mimo terénních) v jedné budově, v jejímž prvním patře se nachází kontaktní centrum a nízkoprahové zařízení, kam může přijít kdokoli bez ohledu na to, do jaké míry je ochotný dále spolupracovat. Většinu klientů kontaktního centra údajně tvoří majoritní obyvatelé, občanů romské národnosti sem chodí menší počet. Průměrný věk klientů

odhadují pracovníci AGARTY mezi 25 a 30 lety. U poradny je věkový rozptyl o poznání širší z důvodu jejího navštěvování vícero generacemi členů jedné rodiny.

V případě, že má daný klient zájem o poradenství v širším rozsahu, cílenější nebo dlouhodobější práci s motivací nebo nastoupením do léčby apod., je na něj zaměřena služba poradny (projektová klíčová aktivita 2). Práh této služby je již mírně posunutý. Poradenství přitom nevyužívají pouze uživatelé drog, zejména pervitinu, ale v mnoha případech též osoby závislé na alkoholu. Službu navštěvují také rodinní příslušníci osob závislých na návykových látkách. Ti řeší jednak svoje problémy ve vztazích se závislými a jednak problémy daných závislých.

V projektu byly naplněny (a téměř jistě budou přesaženy, mnohdy výrazně) veškeré indikátory s výjimkou indikátoru klíčové aktivity 3, jíž jsou preventivní programy pro školy (cílová hodnota indikátoru, jak již bylo uvedeno v kapitole 5 této EZ, byla nastavena na 1350 podpořených osob). Jako důvody vidí zástupci organizace jednak nemožnost setkávání v původně zamýšleném rozsahu z důvodu pandemie onemocnění covid-19 a dále v nedostatečném odhadu šíře potenciální cílové skupiny ve městě. Organizace vyvinula snahu deficit vyplnit prostřednictvím on-line přednášek, jak ale uvedl zástupce AGARTY, *„některé školy o to ale nemají zájem. Některé nemají zájem o on-line formu a některé nemají zájem vůbec o nic, což je na tom malém prostoru, kde jsme limitováni celkovým počtem dětí značně problematické. Další limit pro nás představuje věkové omezení CS projektu, kde je podpora osob ve věku od 15 let, i když se nám tedy podaří dohodnout se s 9. třídou základní školy, nemohou se k indikátoru započítat osoby, kterým ještě 15 let nebylo“*.

Největší přínos služby spatřují její realizátoři v její přítomnosti a fungování v kamenném zařízení, tedy vzniku jakéhosi bezpečného prostoru pro CS. Organizace zde provozuje i služby jako možnost využití hygienického servisu (sprcha a pračka se sušičkou) vedoucí ke zvyšování životního standardu nebo výměnu injekčních setů, která ovšem probíhá také v terénu. Jeden z aktérů v tomto ohledu dodal, že „zvyšování životní úrovně CS souvisí i s tím, jak jsou potom vnímáni ostatními lidmi a jak se dokážou začleňovat do většinové společnosti“. Někteří z lokálních aktérů v rámci evaluačního šetření dále uvedli, že situace s užíváním drog se ve městě zlepšila. Viz vyjádření: *„Vždycky se říkalo, že je tady otevřená drogová scéna, že nebyl problém sehnat drogy, třeba na ulici. To se podařilo změnit a potlačit jednak díky tomu terénu a i díky intenzivní práci se závislými a jejich rodinami, přítomností kontaktního centra a službám následné péče“*. Jeden z aktérů současně dodal, že se drogová scéna ve Valašském Meziříčí uzavřela. Nutno ovšem dodat, že pravděpodobně v důsledku společenských změn způsobených pandemií onemocnění covid-19 došlo v posledních měsících k opětovnému zhoršení situace. Není však možné posoudit konkrétní míru.

Dopad 1: Eliminace rizikového chování CS, zvýšení bezpečnosti ve městě

Projekt Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí dosáhl všech žádoucích změn na poli zaměstnanosti, k jejichž dosažení směřoval. V první řadě se podařilo zaměstnat šest dlouhodobě nezaměstnaných osob (všichni noví zaměstnanci byli v evidenci ÚP déle než šest měsíců). Lokální aktéři pak v rámci provedeného evaluačního šetření potvrdili konstatování 2. Průběžné evaluační zprávy projektu. Dle ní je z definovaných žádoucích změn v největší míře patrné rozšiřování osobních schopností a dalších dovedností pracovníků, a to nejen v důsledku vzdělávání a supervize, ale především samotným pracovním výkonem a také díky kvalitnímu mentoringu a podpoře ze strany městské policie. Totéž platí pro konstatování, že zástupci obou profesí utvářejí pozitivní příklad zaměstnanosti, kdy jsou kladným příkladem pro obyvatele v lokalitách, kde se kumulují osoby ohrožené sociálním vyloučením. V případě dalších změn, jimiž jsou vybudování pracovních návyků nebo přítomnost mentoringu a vhodného zázemí, PEZ II tyto počiny dokonce konstatovala za samozřejmé a posouvala jejich hranice např. k žádoucí změně ve formě dosažení takových schopností, jakými jsou mj. sebereflexe, funkční přijetí hodnocení pracovního výkonu apod. (PEZ II: 2020).

Za největší prioritní změnu očekávanou projektem Kontaktní centrum AGARTA by bylo patrně možné označit zvýšení životní úrovně cílové skupiny. K dosahování této změny dle provedeného evaluačního šetření dochází. Zástupci organizace v tomto ohledu zdůrazňovali, že životní úroveň v tomto kontextu souvisí i s vnímáním daných osob ze strany ostatních lidí. To se na základě vyjádření lokálních aktérů zlepšilo, neboť osoby závislé na návykových látkách mají možnost využít služeb kontaktního centra, mezi něž patří i dostupná sprcha a pračka se sušičkou. Daní zástupci cílové skupiny tak celkově působí upravenějším a „zdravějším“ dojmem. Výměna injekčních setů vedoucí k tzv. zodpovědnému užívání drog má poté dopad na snížení zdravotních rizik spojených s touto činností (zástupci AGARTY zmiňovali nižší výskyt žloutenky nebo AIDS). Jak ale bylo uvedeno již výše při popisu aktivit organizace, ta za vůbec největší přínos považuje samotnou existenci služby v kamenném zařízení. To slouží jako určité bezpečné místo pro osoby závislé na drogách a alkoholu, čímž přispívá ke snížení sociálního napětí ve městě.

1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)

Na úvod řešení časového horizontu trvání dopadů se jeví jako vhodné rozdělit první z dopadů do dvou logických celků, jimiž jsou eliminace rizikového chování cílové skupiny a zvýšení bezpečnosti ve městě. Výsledky provedené evaluace ukazují, že k eliminaci rizikového chování CS ve městě reálně došlo. Je samozřejmě nasnadě doplnit, že v rozsahu této evaluační zprávy, jak už napovídají její limity uvedené shora v kapitole 4.2, není možné vyhodnotit míru této eliminace. V případě projektu organizace AGARTA se tato eliminace projevovala především již uvedeným zodpovědnějším přístupem k užívání návykových látek a osobní hygieně. U projektu města a městské policie pak docházelo ke zklidnění situace v určitých částech města (zejména v okolí zmiňovaných problematických adres) pouhou přítomností APK a domovníků.

V obou případech však tato část dopadu naráží na své přirozené limity. Kromě obtížné měřitelnosti se jedná především o interní migraci ohrožených skupin obyvatel napříč městem. Někteří z respondentů evaluačního šetření k tomuto jevu uvedli, že rizikové skupiny obyvatel, např. bezdomovci či drogově závislí, z ulic jen tak nezmizí. Pokud jsou někde konfrontováni se strážníky MP nebo APK, často se pouze přesunou na jiné místo. Kromě toho je takováto

restriktivní eliminace rizikového chování z principu své funkce pro většinu zástupců cílové skupiny spíše krátkodobého charakteru. U Kontaktního centra je trvanlivost přímo vymezena jeho existencí a poskytováním daných služeb (hygienických potřeb a injekčních setů). U druhého projektu pak možné snížení bezpečnosti ve veřejném prostoru a naopak navýšení počtu přestupků a trestných činů s potenciálním koncem projektu připustili i samotní dotazovaní zástupci MP.

O zvýšené bezpečnosti ve městě svědčí už pouhé konstatování, že oblasti s vyšším pocitovým bezpečím ve Valašském Meziříčí nejsou vždy ty, v nichž je reálně evidována nejnižší kriminalita, ale ty, kde se častěji pohybují strážníci MP a APK. K nárustu bezpečnosti pak pochopitelně přispívá snížené množství injekčních stříkaček zanechané v ulicích města uživateli drog a neposlední řadě i s projekty OPZ nesouvisející zkvalitnění městského kamerového systému. S výjimkou kamer však i zde můžeme hovořit spíše o krátkodobých dopadech závislých na pokračování daných programů. Stav při jejich absenci je možné v době, kdy projekty dosud ani neskončily, možné spíše odhadovat. Ze zkušeností z jiných měst ale vyplývá poměrně vysoká pravděpodobnost recidivy těchto negativních jevů.

Vyšší potenciál dlouhodobých či alespoň střednědobých dopadů je možné přiřknout konkrétním osobám, zejména pak APK a domovníkům, u nichž jsou dlouhodobě rozvíjeny pracovní návyky, zvyklost na pravidelný výdělek, společenský respekt apod. Ve městě byli APK přítomni již před realizací stávajícího projektu a dle informací poskytnutých zástupci MP se někteří z nich uplatnili po ukončení této pracovní činnosti uplatnili na volném trhu práce. O podobném potenciálu je možné hovořit také v souvislosti se stavem objektů udržovaných domovníky. Jeden z lokálních aktérů popisoval výraznou změnu zejména na adrese Zašovská 776:

„Vevnitř nepoznáte rozdíl mezi běžným bytovým domem a Zašovskou 776. To vám teď podepíšu. My jsme se tam zabývali i takovými detaily, že se odtamtud vyházelo všechno nepotřebné harampádí a udělal se tam i takový optický pořádek. Změnily se tam okna, parapety, vstupní dveře a další věci. Když teď půjdete do toho domu, samozřejmě vám to nic neřekne, protože jste ho neviděli před 15 lety, ale můžu vám říci, jsou to dva naprosto nesrovnatelné stavy.“

2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)

Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny jsou ve Valašském Meziříčí jen obtížně zaznamenatelné a lokální aktéři se shodují, že se téměř nevyskytují. Jak ale bylo uvedeno již při popisu služby AGARTY výše, u kontaktního centra odhadovali jeho pracovníci průměrný věk podpořených osob mezi 25 a 30 lety. Zároveň stejná organizace pořádala přednášky ve školách určené pro osoby starší 15 let. Zde ale není možné hovořit o fragmentaci cílové skupiny, neboť se jedná o předem stanovenou podmínku projektu. Určité „zvyhodnění“ skupiny obyvatel ve věku 25 až 30 kontaktním centrem pak nelze označit za záměrné. Důvodem jsou především nízkoprahovost služby a anonymita podpořených osob způsobující pouhé odhadování jejich věku.

Rysy jakékoliv negativní rasové diskriminace ve Valašském Meziříčí nebyly evaluátorem ve vztahu k eliminaci rizikového chování či zvyšování pocitu bezpečí zjištěny. Všichni oslovení

lokální aktéři se shodovali, že ve městě je k menšinám – zastoupeným zde primárně Romy – přistupováno totožně jako k majoritnímu obyvatelstvu.

3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn

Na kauzalitu realizovaných opatření a dosažených změn je ve Valašském Meziříčí ve vztahu k danému dopadu nezbytné nahlížet ze dvou základních perspektiv. První perspektivu tvoří vliv sady opatření, která byla současně uvedena do chodu – tedy přítomnost APK a domovníků, přítomnost kontaktního centra organizace AGARTA a dalších ve městě dlouhodobě působících sociálních služeb a rozvoj městského kamerového systému. Kombinace těchto opatření, jak ukazuje provedená evaluace, přispěla k dosažení předmětného dopadu. Lokální aktéři se ale vesměs shodují, že je obtížné vyhodnotitelné, jakou měrou se na tomto úspěchu podílela jednotlivá opatření.

V tomto ohledu existují spíše určité indicie. Ty ukazují na poměrně zásadní vliv kamerového systému (viz výše uvedené tvrzení, že kamery se podílely na více než polovině odhalených trestných činů ve městě). Díky kamerám se také dle vyjádření jednoho z lokálních aktérů podařilo vyřešit problém s černými skládkami na území města. Stejně tak lze přisoudit některé z výsledku jednoznačně právě konkrétním subjektům. Tedy například na zvýšené čistotě objektu na Zašovské 776 bude mít pravděpodobně nejvyšší podíl přítomnost místního domovníka, a tím existence příslušného projektu, stejně jako bude mít na sníženém počtu použitých injekčních stříkaček v ulicích větší podíl existence projektu AGARTY.

Druhou perspektivu potom tvoří přítomnost globální pandemie onemocnění covid-19 a vládních opatření uvedených v platnost jako součást boje s touto pandemií (zejména pak celostátního lockdownu, omezení prodeje určitých druhů produktů apod.). Covid-19 jednoznačně způsobil úbytek osob pohybujících se ve veřejném prostoru, a tím i úbytek kriminální činnosti. Podobně jako nelze vyhodnotit míru vlivu jednotlivých opatření na dosažení zamýšlených dopadů, není možné vyhodnotit ani jakési „přirozené“ zklidnění situace na ulicích města způsobené pandemií.

4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)

U projektu Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí žádné nezamýšlené dopady zaznamenány nebyly. Kontaktnímu centru organizace AGARTA se potom podařilo dostat do základní sítě sociálních služeb, čímž zároveň podniklo významný krok k udržitelnosti výsledků své práce, a tím i k dlouhodobosti dopadů. Zanedlouho by se do základní sítě měla kromě kontaktního centra dostat také poradna pro závislé na návykových látkách a jejich rodinné příslušníky. Ta byla zaregistrována až k 1. listopadu 2021, a nemůže být tudíž podpořena z rozpočtu Zlínského kraje pro rok 2022. Samotní pracovníci AGARTY hodnotí jako nezamýšlený pozitivní dopad také míru etablovanosti služby ve městě. Viz např. vyjádření jednoho ze zaměstnanců organizace:

„Pro mě je nečekané, kolik lidí využívá poradnu a to, jaké zázemí si ve městě dokázala vybudovat. Lidé o ní mezi sebou mluví, mají ve službu důvěru a mě samozřejmě příjemně překvapuje, kolik lidí má o nás zájem. Navíc už se nejedná jenom o úzkou skupinu uživatelů pervitinu, ale hodně lidí přichází s tím, že už mají několik let problémy s alkoholem a teď by je chtěli řešit. Tyto problémy se totiž týkají skutečně hodně osob.“

Na poli eliminace rizikového chování cílové skupiny a zvýšení bezpečnosti ve městě pak evaluátor neidentifikoval ani žádné jiné nezamýšlené dopady nesouvisející přímo se dvěma uvedenými projekty podpořenými z OPZ.

5) Vliv externích faktorů na dosažení cílů

Jednoznačně nejvýznamnějším externím faktorem, jenž promluvil do realizace všech opatření včetně oblasti prevence a bezpečnosti, byly již zmiňovaná pandemie onemocnění covid-19 a přijatá vládní opatření. Omezení kontaktů a provozu škol bylo ostatně identifikováno jako jeden z důvodů stojících za nenaplněním projektového indikátoru organizace AGARTA týkajícího se preventivních programů na základních a středních školách. Vinou covidu-19 pak museli po určitý čas setrvat mimo zaměstnání také asistenti prevence kriminality. Jejich dočasná absence ale neměla na konečný kladný výsledek projektu zásadní vliv.

V souvislosti s preventivními programy a nedosažením stanoveného indikátoru se jeví jako zřejmý externí faktor nedostatečný zájem reprezentantů příslušných vzdělávacích zařízení o dané preventivní programy, stejně jako jejich nepřipravenost realizovat podobné akce v on-line prostředí. Uvedený faktor bude v této evaluační zprávě věnován další úsek v závěrech a doporučeních.

Za externí vliv je v rámci této evaluace možné označit i pojetí obou pracovních pozic, tedy APK a domovníků, ze strany města, vytvoření jejich zázemí a poskytnutí adekvátního vybavení. Jakkoliv není možné vyhodnotit reálnou míru dopadu této proměnné, z výpovědí lokálních aktérů se jeví jako důležitý faktor úspěchu projektu vybavenost APK do podoby, kdy byli na první pohled těžko rozpoznatelní od strážníků MP, což významně přidávalo jejich přirozenému respektu.

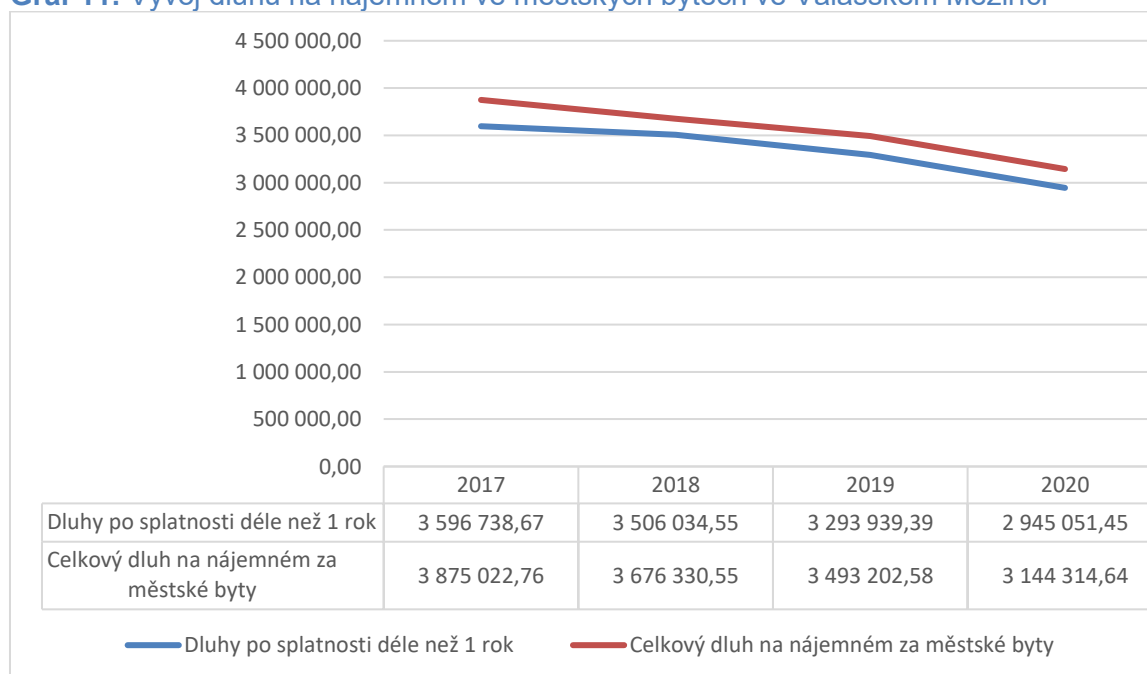
Souhrnně je pak možné konstatovat, že dopadu v podobě eliminace rizikového chování cílové skupiny a zvýšení ve městě bylo dosaženo. V největší míře k tomuto cíli, jak uvedla řada z oslovených respondentů evaluačního šetření, přispěla už pouhá přítomnost daných pracovníků, zejména pak APK v ulicích města, a jistého bezpečného místa v podobě kamenné pobočky AGARTY. Významným doprovodným jevem spojeným se zaznamenáním uvedeného dopadu byla především obtížně vyhodnotitelná kauzalita jednotlivých opatření a dosažených změn, již zásadně ovlivnily také pandemie onemocnění covid-19 a vládní restrikce s ní spojené.

Dopad 2: Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel SVL

Stěžejním aktérem v oblasti zlepšení a stabilizace životní situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit, potažmo v případě Valašského Meziříčí lokalit, kde dochází k vyšší koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením, bylo samotné město Valašské Meziříčí, primárně pak Odbor sociálních věcí. Klíčovým projektem v uvedené oblasti bylo pilotní ověření sociálního bydlení. Všichni oslovení lokální aktéři se shodují, že koncept sociálního bydlení se ve městě velmi osvědčil. Přítomnost sociálních bytů a s ní spojená stabilizace životní situace cílové skupiny SB se projevuje na řadě různých dílčích aspektů.

Mezi tyto aspekty patří například celkové zkvalitnění podoby a životního standardu bydlení v domě na adrese Zašovská 776, kde bylo umístěno hned několik sociálních bytů. Pochopitelně zde však, jak zaznělo výše, sehrála svoji pozitivní roli také přítomnost domovníka a práce dalších aktérů, kteří přispěli ke kultivaci společných prostor objektu. Ve městě dále došlo k postupné úpravě pravidel pro přidělování městských bytů (poslední úprava byla provedena v roce 2019) s dopadem v podobě zvýšení jejich dostupnosti pro potřebné skupiny obyvatel. Důležitou součástí projektu pilotního ověření SB byla intenzivnější sociální práce. Díky navýšení pracovních úvazků bylo možné se jednotlivým klientům věnovat více individuálně. Někteří z lokálních aktérů k prováděné sociální práci doplnili, že u některých členů CS byly její efekty vidět prakticky okamžitě, zatímco s jinými šlo o postupné kroky k osvojení schopností sloužících k udržení si bydlení. V důsledku intenzivnější sociální práce, samotné existence bytů a podmínek spojených s jejich užíváním se v posledních letech podařilo také významně snížit dluhy na nájemném vůči městu. Jak ukazuje níže uvedený graf 11, většina z dluhů na nájemném je po splatnosti více než jeden rok. Jedná se však právě o tento typ dluhů, které se daří umořovat vůbec nejlépe. Celkový dluh na nájemném se tak za uplynulé čtyři roky snížil o více než 700 000 Kč.

Graf 11: Vývoj dluhu na nájemném ve městských bytech ve Valašském Meziříčí

Zdroj: Údaje poskytnuté Městským úřadem Valašské Meziříčí a platné ke 31. 12. uvedených let.
Pozn.: Veškeré údaje jsou uvedené v Kč.

1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)

Potenciál dlouhodobosti zaznamenaných dopadů dle lokálních aktérů existuje, neboť projekt neřeší pouze okamžitou bytovou tíseň, ale prostřednictvím intenzivní SP dochází k rozvíjení kompetencí sloužících k udržení si bydlení. Jako motivační faktor v sociálním bydlení a popř. též v běžném bytě zde figurují smlouvy na dobu určitou, které nájemníky nutí dodržovat pravidla spojená s užíváním daného bytu a pečovat o něj. V sociálních i běžných městských bytech jsou smlouvy standardně prodlužovány, nedochází-li k narušování stavů bytů, sousedských vztahů nebo porušení platové morálky. Za soukromý sektor v tomto ohledu nelze hovořit, neboť k vyhodnocení chybí odpovídající data. Využívání osvojených dovedností k udržení bydlení tak ve většině případů automaticky znamená udržení si daného standardu.

Udržování standardu bydlení alespoň na úrovni sociálních bytů má potom dle respondentů evaluačního šetření pozitivní dopad na všechny členy daných domácností. Přímě podpořené osoby, jak bylo uvedeno výše, vypadají zdravěji a upraveněji a u části z nich odeznívají reálné zdravotní obtíže. Jejich děti potom – i díky upravenému domácímu prostředí – lépe prospívají ve škole. Právě děti lze přitom považovat za část cílové skupiny, na níž může mít stabilizace bytové situace dlouhodobý dopad. Je však zřejmé, že i tento dopad je úzce spjat s trváním onoho stabilního prostředí. Neméně podstatné je též prohlubování kompetencí sloužících nejen k udržení standardního bydlení, ale v ideálním případě též k jeho získání na volném trhu.

Z uvedeného popisu je však zřejmé, že trvanlivost dopadů úzce souvisí s intenzitou poskytované podpory. Bez ní je vysoce pravděpodobný nástup recidivy u řady klientů. Konkrétní hodnoty počtu členů cílové skupiny dlouhodobě úspěšných v sociálním bydlení ve Valašském Meziříčí ale aktuálně pochopitelně není možné vyhodnotit. Situačně je tedy nutné předpokládat, že na mnohé zástupce cílové skupiny budou dopady spíše krátkodobého charakteru.

2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)

Z hlediska pohlaví zástupců cílové skupiny se jeví jako pravděpodobné, že větší podpory se dostalo ženám. Vzhledem k velikosti městských bytů byly lokálními aktéry za „ideální žadatelky“ o městský byt označeny matky samoživitelky. Ačkoliv evaluátor nemá k dispozici konkrétní kvantifikovatelná data týkající se počtu podpořených osob sociálními byty a sociální prací ve Valašském Meziříčí, pakliže se jedná o rodiče samoživitele, v České republice jde v drtivé většině případů právě o matky.¹⁵ Tato možná fragmentace dopadu je ale téměř jistě nezáměrná, neboť z evaluačního šetření naopak vyplývá, že sociálními byty byla podpořena široká škála lidí čítající jak mladší osoby, tak seniory, stejně jako obyvatele romské národnosti spolu s majoritním obyvatelstvem.

Jedinou tendencí, na níž se místní aktéři shodovali, byla větší šance na úspěch v sociálním bydlení ze strany těch zástupců cílové skupiny, kteří do projektu nepřicházejí z městských bytů, nýbrž z bydlení s nižším standardem, tedy např. azylových domů nebo ubytoven. Jeden z aktérů k možné kategorizaci cílové skupiny SB dále uvedl: „V sociálních bytech máme

¹⁵ Údaje ČSÚ o samoživitelích nekategorizují muže a ženy, běžně dostupné zdroje dat v podobě zpravodajských serverů ale hovoří o cca 3–7 % otců samoživitelů (viz např. <https://www.denik.cz/ekonomika/zivot-s-barierami-matky-samozivitelky-se-casto-setkavaji-s-predsudky-20191109.html> nebo <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/otcu-samozivitelu-pribyva-z-matek-tezko-doluji-alimenty-40314443>).

v podstatě dvě skupiny osob. Jednu skupinu tvoří ty osoby, které sice už nyní bydlí v městských bytech, ale mají problémy třeba s hrazením nájmů nebo se sousedskými vztahy atd., prostě mají nějaký problém. Druhou skupinou jsou právě klienti přicházející do bydlení úplně zvenku, tzn. z azylových domů nebo často i z ulice. A zde právě pozorujeme ten rozdíl v úspěšnosti, kdy v bytech častěji setrvávají právě zástupci druhé skupiny.“

3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn

Právě uvedený fragment cílové skupiny je tím, na němž je zřejmá kauzalita realizovaných opatření a změn dosažených realizací projektu. Nelze sice bezvýhradně konstatovat, že sociální bydlení je jedinou příčinou zlepšení životní situace těchto osob, nepochybně na tomto zlepšení ale má zásadní podíl. U méně úspěšných klientů je pak kauzalita neprokazatelná, neboť, jak už bylo uvedeno u stejného bodu při vyhodnocení dopadu č. 3 výše, ve městě se realizovala řada opatření současně a kromě určitých parciálních a zjevných dopadů jednotlivých projektů není u většiny z nich možné jasně popsat konkrétní šíři dopadů náležící právě jim. O provázanosti opatření svědčí také fakt, že lokální aktéři zainteresovaní do problematiky sociálního bydlení v rozhovorech zmiňovali pozitivní vliv městské policie na zlepšení životní situace CS.

4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)

Ve Valašském Meziříčí byly evaluátorem zjištěny dva pozitivní neočekávané dopady. Prvním z těchto dopadů je úbytek stížností na nájemníky ze strany sousedů a dalších obyvatel žijících v nedalekém okolí sociálních bytů. Druhým je snazší definice dalšího směřování sociálního bydlení ve městě díky pilotnímu ověření projektu sociálního bydlení, což se následně projeví v připravované koncepci. Jako jedna z klíčových položek je např. lokálními aktéry vnímána potřeba intenzivní sociální práce s klienty bezprostředně po nastěhování do sociálního bytu. Na SP v takovémto rozsahu ale sociálnímu odboru často nedostačují kapacity, a proto by bylo vhodné, jak dále vyplývá z evaluačního šetření, aby byly do projektu zapojeny také další organizace poskytující na území města sociální služby. Kromě jiného pak vykristalizovala též potřeba většího zaměření na děti odcházející ze základního vzdělání za účelem jejich motivace k pokračování ve studiu.

Detekovány evaluátorem však byly také dva negativní dopady. Prvním je jakási odvrácená strana úspěchu sociálního bydlení. Ne všechny osoby jsou v něm totiž úspěšné. Těm neúspěšným je pak zpravidla ukončena smlouva a jsou vystěhovány. Tento proces ale nezřídka ústí nejen v devaluaci návyků nezbytných pro udržení si bydlení, ale také ve ztrátu kontaktu se sociálními pracovníky města. V důsledku projektu se tak může situace části jedinců reálně zhoršit, byť se zde jedná o tu část osob, které nevyužily stejné možnosti, jaké měli k dispozici jiní členové cílové skupiny. Další životní vývoj takovýchto osob přitom často není monitorován, neboť, jak je zde již uvedeno, v řadě případů přerušují kontakt s realizátory projektu.

Druhým negativním dopadem je potom nedostatečně komunikované ukončení činnosti dětského klubu Zeferino,¹⁶ jehož zánik je lokálními aktéry dáván do souvislosti s působením ASZ. Vnímání situace ve Valašském Meziříčí ilustruje např. následující vyjádření jednoho z lokálních aktérů: „Zeferino zaniklo i díky spolupráci s Agenturou a přitom kvůli nim jsme tu

¹⁶ Zeferino fungovalo jako školní družina pro romské děti zaměřená na doučování. Jeden z lokálních aktérů popisuje jeho činnost takto: „Postupně tam přicházely děti, jak jim končilo vyučování, psaly si úkoly, intenzivně se učily, a potom si tam i hrály a řešily třeba i něco jako profesní poradenství, protože mnohé z nich nemají vůbec představu, co která práce obnáší.“

Agenturu sem především pozvali. Cílem bylo ukotvit tuto službu. Tohle tedy pořád vnímám jako špatný výsledek spolupráce s Agenturou.“ Tento stav platí i navzdory saturaci aktivit klubu prostřednictvím jiných organizací, např. školní družiny působící na Základní škole Masarykova. Příslušné aktivity byly nicméně řešeny prostřednictvím na vzdělávání zaměřeného projektu podpořeného z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a jsou také součástí samostatné evaluace tohoto projektu.

5) Vliv externích faktorů na dosažení cílů

Vzhledem k nízkému počtu městských bytů a žadatelům, jimiž jsou zpravidla osoby, u nichž už se vyskytují jevy způsobující ohrožení sociálním vyloučením, došlo na Schlattauerově k neintencionální segregaci obyvatel. Jedním z koncepčních cílů města tak výhledově bude vhodnější přidělování bytů z hlediska desegregace obyvatel. Jak ale lokální aktéři přiznávají, nepochybně půjde o krok, jehož možné dopady se projeví nejdříve v rámci 5–10 let.

Snahám o potlačování vyvstalé segregace nebude přispívat ani aktuální stav městského bytového fondu. Jak už bylo konstatováno v kapitole 3.2.2 této EZ, většina městských bytů se koncentruje na nízkém počtu adres (sedm adres na Schlattauerově ulici, Zašovské 776 a Jičínské 156), přičemž jiné než malometrážní byty jsou zatím budovány výhradně v objektu na Jičínské ulici. Stav bytového fondu komplikuje také zamýšlený rozvoj sociální práce a participace na ní ze strany dalších spolupracujících organizací. Rozvíjení kompetencí k udržení bydlení totiž nemusí být proveditelné, pakliže dané osoby z CS nebudou mít zajištěno standardní ubytování.

Jako neméně významný externí faktor se jeví politická podpora ze strany vedení města, která je v současnosti (listopad 2021) poskytována ve značné míře. Nelze však s určitostí potvrdit, že v obdobném trendu bude město pokračovat i po komunálních volbách v roce 2022.

Dopadu v podobě zlepšení či stabilizace životní situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit tak bylo ve Valašském Meziříčí dosaženo, a to především realizací projektu Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí. Jako klíčová proměnná úspěšnosti projektu se jeví být podmínky, z nichž zástupci CS do SB přicházejí. Osoby přicházející z nestandardního bydlení (z azylových domů, ulice apod.) jsou v SB úspěšnější z důvodu vyšší motivace udržet se v bytě. Jako klíčové faktory pro trvání dopadů se jeví rozvoj městského bytového fondu a spolupráce místních aktérů v oblasti sociální práce.

6.2 Naplňování cílů KPSVL

6.2.1 Adresnost a relevance

Definice nejvýznamnějších problémů města v ohledu ohrožení sociálním vyloučením uvedená v kapitole 3.2 (vzdělání a motivace ke studiu u mladistvých a stav městského bytového fondu) ukazuje na **poměrně nízký rozsah možností intervence ze strany projektů dostupných v rámci KPSVL. Přesto se nastavená opatření** – konkrétně pak aplikace systému sociálního bydlení – oblasti **dostupnosti bytů dotýkala**. Souborem opatření se dále podařilo zvýšit bezpečnost ve městě, což bude dle mínění lokálních aktérů důležitým aspektem zejména v dohledné době, kdy očekávají navýšení kriminality v důsledku dopadů pandemie onemocnění covid-19.

Vzhledem k částečné saturaci jednoho ze stěžejních problémů města, jímž je nedostupnost bydlení a naopak dostupnost bytů pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, a podpoře realizovaných aktivit doprovodnými projekty byla **adresnost a relevance nastavených opatření na poměrně vysoké úrovni**.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Jako jednoznačně konzistentní s potřebami se jeví projekt na přítomnost asistentů prevence kriminality a domovníků. Jednak bylo jeho prostřednictvím podpořeno šest dlouhodobě nezaměstnaných osob, tedy kapacitní maximum projektu, a jednak přispíval k utváření pozitivních vzorů pro ostatní členy komunity.

Zcela konzistentní s potřebami byl též projekt na pilotní ověření sociálního bydlení. Ačkoliv se jako jednoznačná jeví potřeba rozšiřování městského bytového fondu i fondu sociálních bytů, v samotném projektu se dařilo vyhovět většině žádostí těch žadatelů, kteří splňovali předem stanovené podmínky (vztah k Valašskému Meziříčí, bezdlužnost, popř. přistoupení na splátky dluhu atd.). Pro možnosti širší podpory by však dle některých respondentů evaluačního šetření bylo namísto schválit zákon o sociálním bydlení.

Projekt organizace AGARTA jednoznačně reagoval na potřebu města v podobě snižování dopadů závislosti jeho obyvatel na návykových látkách. Jeho potřebnost je patrná už z přesažení těch indikátorů, které se týkaly právě kontaktního centra a místní poradny, či celkového počtu vyměněných injekčních setů, jež přesáhl 20 000 kusů. Ačkoliv zástupci organizace přiznávají, že v některých obdobích roku byli kapacitně na hranici maxima, zájem klientů o jejich služby zvládali. Do budoucna ale vnímají potřeba navýšení pracovních úvazků. Někteří z lokálních aktérů pak vyjadřovali názor, že AGARTA se až příliš věnuje tzv. „hašení požárů“, namísto většího fokusu na preventivní aktivity.

Organizace pochopitelně realizovala také preventivní program, na první pohled se ale zdá, že o něj nebyl přílišný zájem. Zjištění plynoucí z evaluačního šetření nicméně poukazují spíše na jisté **nedostatky v nastavení programu**, které ve výsledku s největší pravděpodobností způsobí nenaplnění indikátoru (byť je zde pochopitelně nutné přihlédnout k významnému ztížení situace způsobenému covidem-19). **Nastavený preventivní program zjevně počítal s daleko větším množstvím podpořených osob, než bylo možné saturovat.** Jeden z pracovníků AGARTY v tomto ohledu uvedl, že vyjma covidu-19 byla nízká vytiženost prevence způsobena třemi faktory: **přílišným spoléháním na zkušenosti ze Vsetína, kde bylo podobně vysokého počtu podpořených osob dosaženo, nastavením věkové hranice od 15 let a nutností, aby podpořené osoby pocházely z Valašského Meziříčí.**

Souhrnně je tudíž nezbytné konstatovat, že projekt AGARTY byl s potřebami konzistentní pouze částečně, neboť se mu nepodařilo vhodným způsobem oslovit jednu z klíčových ohrožených skupin obyvatel města.

Obecně pak panovala mezi respondenty shoda nad podporou většiny cílové skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením, byť zároveň vyjadřovali názor, že nebylo možné pomoci všem. Ony výjimky ale dle slov lokálních aktérů nebyly opomenuty, neboť mimo podporu zůstaly převážně na základě vlastního rozhodnutí (např. některé z osob bez domova).

6.2.3 Koordinace

Stěžejním útvarem pro koordinační činnost na poli organizací zainteresovaných ve Valašském Meziříčí v sociální oblasti je **Odbor sociálních věcí. Spolupráci s ním považují za velmi dobrou všichni aktéři oslovení v rámci evaluačního šetření. Přesto je na základě evaluačního šetření možné konstatovat, že komunikace především nestátních neziskových organizací (NNO) s městem stále dosahuje určitých rezerv, na jejichž odstranění by bylo vhodné pracovat.** NNO by dle některých lokálních aktérů měly aktivněji konzultovat své působení ve městě za účelem kvalitnější návaznosti projektů a maximalizace jejich potenciálu. Oslovení zástupci města se v tomto ohledu shodovali, že město může fungovat minimálně jako šířitel zkušeností, neboť vystávají např. případy, kdy některé NNO začnou řešit udržitelnost a návaznost opatření až před koncem projektu, i když je často vhodné řešit tento faktor prakticky od začátku. Je tedy namístě co nejvíce komunikovat s příslušným koordinačním orgánem, jímž je koordinátor komunitního plánování (KP).

Výsledky evaluačního šetření dále poukazují na **spokojenost veškerých oslovených aktérů s komunikací a spoluprací s městskou policií a místní pobočkou Orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Žádné výhrady nebyly evaluatorem zaznamenány ani ke koordinaci s organizací AGARTA.** Právě AGARTA a městská policie dle vyjádření obou těchto aktérů spolupracují poměrně intenzivně. Strážníci městské policie např. navštěvují organizaci, zásadně se zde ale nevyskytují v uniformách, aby neodradili klienty.

Velmi specifickým případem se v kontextu města Valašské Meziříčí jeví být působení organizace Argo, Společnost dobré vůle Zlín, z. s. (Argo). Evaluační šetření ukazuje na relativně nízký komunikační prostor, jehož se zástupcům organizace v rámci města dostává. Z konkrétních rozhovorů jak se zástupci organizace, tak s dalšími lokálními aktéry se pak zdá, že ve městě dosud nedošlo k plnému pochopení významu a pole působnosti této organizace.

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Mezi respondenty evaluačního šetření jednoznačně dominoval názor, že pozitivních změn se ve Valašském Meziříčí daří dosahovat právě díky působení více faktorů z řešení konkrétních problematických jevů. Typickým příkladem synergického působení lokálních aktérů je kultivace objektu na adrese Zašovská 776, k níž přispěli APK, domovníci, projekt sociálního bydlení i rozvoj městského kamerového systému.

Rezervy v synergii lze ve Valašském Meziříčí spatřovat pouze ve výše uvedených případech působení Arga a nedostatečného zapojení NNO do problematiky sociálního bydlení. Pro oba tyto případy se jeví jako nutný krok nastavení systému koordinace. Několik z lokálních aktérů uvedlo, že ideálním scénářem vztahu neziskových organizací k sociálnímu bydlení by bylo, pokud by se jim podařilo získat do svého vlastnictví nějaké byty (např.

odkoupěním od soukromého vlastníka) a provozovat je jako sociální, tedy uplatňovat princip housing first.

Celkově je však zřejmé, že synergie na úrovni opatření bylo ve Valašském Meziříčí dosaženo a nachází se na vysoké úrovni.

6.2.5 Udržitelnost

Pomineme-li základní faktor udržitelnosti jakýchkoliv výstupů, opatření a projektů v libovolné obci, jímž je bezesporu míra poskytnuté finanční podpory, lze ve Valašské Meziříčí poměrně jasně definovat proměnné ovlivňující úspěšnost a délku trvání zaznamenaných dopadů. Na úvod této podkapitoly je třeba konstatovat, že **jedna obvyklá překážka v udržitelnost se ve Valašském Meziříčí na rozdíl od mnoha jiných obcí ČR téměř nevyskytuje, a sice nedostatek kvalifikovaných pracovních sil**. Od jednoho z lokálních aktérů sice v průběhu šetření zaznělo vyjádření, že se jedná o potenciální problém, naprostá většina oslovených se však shodovala, že kvalifikovaní pracovníci jsou ve městě relativně dostupní.

Pro další potlačování ohrožení sociálním vyloučením a rozvoj sociálního bydlení, jež bylo hodnoceno místními aktéry jako mimořádně přínosné, **se jeví jako zcela zásadní rozvíjet městský bytový fond**. Nejedná se přitom pouze o navýšení celkového počtu bytů ve vlastnictví města, ale také o zvětšení jejich rozměrů alespoň do dispozice 2+1. Při kapacitách stávajícího městského bytového fondu, v němž převládají malometrážní byty, a požadavku pronajímatelů ze soukromého sektoru na kauci v podobě tří měsíčních nájmů je pro řadu rodin, zejména pak těch početnějších, takřka nemožné nalézt ve městě odpovídající (standardní) bydlení. Případné nové městské byty by potom měly být budovány na místech nacházejících se v dostatečné vzdálenosti od těch stávajících, aby docházelo k eliminaci segregace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením. **Druhým nejzásadnějším faktorem pro udržitelnost sociálního bydlení je sice zkvalitnění spolupráce s neziskovým sektorem (v ohledu větší participace NNO při řešení problematiky SB)**, z evaluačního šetření se přesto jeví jako zřejmé, že v porovnání s nedostatečnými bytovými kapacitami se jedná spíše o marginální položku.

Podstatným faktorem udržitelnosti již dosažených výsledků projektu je též kontinuální sociální práce s rodinami podpořenými sociálními byty. Část z lokálních aktérů v rámci evaluačního šetření uvedla, že pokud by sociální pracovníci přestali docházet do rodiny, u některých z nich by pravděpodobně došlo k recidivě. Město už také počítá s přípravou nového projektu na sociální bydlení. Pro přípravnou fázi tohoto projektu plánuje oslovit všechny relevantní NNO za účelem systematictější práce užší spolupráce lokálních aktérů. Jeden z aktérů dále doplnil, že v budoucnu by mohlo dojít k další úpravě pravidel pro přidělování městských bytů.

Z výstupů projektu na přítomnost asistentů prevence kriminality a domovníků se jeví jako **udržitelnější vybudované pracovní návyky u konkrétních podpořených osob. Zvýšení bezpečnosti a klidu ve veřejném prostoru by dle vyjádření lokálních aktérů mělo bez přítomnosti APK sestupnou tendenci**. Jeden z aktérů popsal situaci takto: „*Ke zhoršení by nedošlo hned. Vždycky je tam setrvačnost podle mě. Není to ze dne na den, ale jakmile ti lidé ucítí, že už zase chybí takový ten tlak, že už tam nebudou vidět v těch lokalitách ti naši asistenti a domovníci, tak pomalinku zvlčí. Třeba za pár jednotek měsíců to zase spadne tam, kde to bylo.*“ Městská policie i město samotné mají eminentní zájem o pokračování projektu, i zde se ale bude řešit otázka financování. Aktuálně je v plánu prodloužit projekt o dva měsíce, jelikož

zbyla část nevyčerpaných finančních prostředků, bezprostředně poté již ale bude nezbytné dokrýt financování blíže nespecifikovaného časového úseku, než bude možné zajistit financování např. z navazujícího projektu.

Udržitelnými výstupy projektu organizace AGARTA jsou množství osob, které se díky výměně injekčních setů nenakazily infekčními chorobami, a mladší osoby podpořené preventivními programy, u nichž je předpoklad nižší pravděpodobnosti budoucích problémů s alkoholem či jinými omamnými látkami. Z perspektivy udržitelnosti lze pak činnost AGARTY logicky členit do dvou částí. První, obnášející péči o osoby na drogách či alkoholu již závislé, je úzce spojena s působením pracovníků v kontaktním centru či poradně a dlouhodobé práci s osobami, přičemž reálně se závislosti zbavuje pouhý zlomek z nich. Pro tuto část se zároveň jako klíčová jeví poloha kontaktního centra. To je nyní umístěno v centru města, což usnadňuje přístup ke službě pro široké spektrum klientů. Pracovníci organizace se domnívají, že v případě přesunutí do periferie by jim klientů výrazně ubylo. Druhá část potom souvisí s preventivními aktivitami, a tím pádem úbytkem potenciálních budoucích klientů. Právě tato část však byla doposud realizována s určitými nedostatky (popsanými výše v kapitole 6.1), které se negativně podepsaly také pod nižší udržitelnost výstupů, než jaké bylo možné dosáhnout.

AGARTA by nicméně výhledově mohla mít financování – na rozdíl od řady jiných institucí – zajištěno. Již zanedlouho by měla do základní sítě sociálních služeb vstoupit také její poradna, čímž by bylo postaráno o celkový chod organizace. **Záměrem města potom je přesunout do základní sítě také rodinné centrum organizace Emcéčko.** Rozvoj tohoto centra patří k výhledovým prioritám města v sociální oblasti. Jako vůbec největší priorita byl ovšem definován rozvoj služeb pro podporu dětí končících na základní škole. Ty sice byly označeny za nejohroženější skupinu obyvatel města už v SPSZ, nutnost fokusu na tuto CS nicméně v posledních letech ještě zesílila. Viz vyjádření jednoho z lokálních aktérů: *„Nové priority vyplynuly až v posledních dvou letech. Myslím si, že ti pubertáči představovali problematickou oblast i dřív, ale s covidem ta potřeba to řešit vzrostla, nějak to vyplulo na povrch, jako že to je fakt problém.“*

Za podstatný element pro udržitelnost zaznamenaných výstupů a dopadů ve městě byl označen také komunitní plán a jeho další rozvíjení. K větší udržitelnosti by pak dle lokálních aktérů přispěla prolongace maximální délky projektů. Za stávající 1–3 roky se údajně obtížně aplikují koncepční řešení. Viz vyjádření jednoho z aktérů: *„Já teď řeším, že mám šest lidí a z toho čtyři bych si chtěl nechat, ale nejsem schopen zajistit kontinuitu toho financování. Takže mně se to velmi těžce plánuje, protože já nevím, jestli příští rok ti lidé tady vůbec budou. Mně by se líbilo, kdyby to financování bylo na delší období.“*

Ve Valašském Meziříčí tudíž byly zaznamenány parciální dopady jednotlivých projektů, které jsou v čase udržitelné i bez další intervence. Převážnou většinu těchto dopadů a výstupů je ale nutné dále udržovat, což je podmíněno zajištěním dlouhodobého financování. Pro udržitelnost stěžejního projektu, za nějž lokální aktéři považují sociální bydlení, je potom nezbytný rozvoj městského bytového fondu. Město také mj. díky realizovaným projektům lépe definovalo priority v sociální oblasti pro následující roky.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Spokojenost se spoluprací s Agenturou pro sociální začleňování vyjadřovala přibližně polovina z účastníků evaluačního šetření. Mezi těmi naopak poměrně často rezonoval názor o **nenaplnění očekávání v podobě intenzivnější odborné podpory ze strany ASZ v realizační fázi projektů.** K té ovšem nemohlo dojít z důvodu nedostatečných kapacit ASZ, např. absence experta na problematiku bydlení. Za redundantní byly označeny například některé z aktivit vyžadovaných ze strany ASZ. Město od ASZ očekávalo primárně sdílení dobré praxe z ostatních míst, kde působí. Do této fáze se ovšem spolupráce dostala až s odstupem času.

Mnozí z lokálních aktérů také připustili, že spolupráci s ASZ ve stávající podobě vnímají spíše účelově – za cílem zvýšit pravděpodobnost k získání dotačních prostředků, jak je patrné mj. z tohoto vyjádření: *„Spolupráci s Agenturou teď děláme čistě účelově, protože víme, že pokud bude Agentura existovat dál, budou vymezené peníze, na které si šáhneme snadněji. A my určitě některé ty projekty podávat chceme, protože nám dávají smysl, ale kdyby neexistovala Agentura, nevím, jestli by ta situace byla horší.“*

Od aktérů v tomto ohledu zaznělo, že již došlo k vyjasnění priorit měst a aktuálně dostává od Agentury včasné informace o připravovaných dotačních titulech a jejich podmínkách. Ostatně právě **pomoc s přípravou projektových žádostí považují mnozí z aktérů za klíčový benefit spolupráce s Agenturou.**

Za jednoznačný benefit spolupráce považovali někteří z lokálních aktérů množství a kvalitu koncepčních dokumentů poskytnutých ze strany ASZ. Ty usnadnily např. přípravu a start projektu sociálního bydlení. Na druhou stranu však někteří z aktérů prezentovali také opozitní názor týkající se **absence odpovídajícího množství příkladů dobré praxe s podobnými projekty či situacemi z odlišných měst.** Jeden z aktérů v tomto ohledu konstatoval, *kteřak „se kolikrát stane, že řešíme problém, který už někdy někdo úspěšně vyřešil a my o tom jenom nevíme a plácáme se v tom“.* **Jako poněkud zdoluhavá, frekventovaná a ve výsledku málo produktivní byla hodnocena setkávání s Agenturou.** Setkávání totiž neprobíhala pouze s ASZ, ale také s dalšími celky jako komunitním plánováním či Zlínským krajem. Agentura se tak stala dalším partnerem, s nímž bylo nutné se potkávat v určité frekvenci setkání. Nicméně ASZ poté ve výsledku údajně vyslechla potřeby oblasti a ustoupila od většího množství schůzek (přistoupila na zrychlený proces vytvoření nějakého výstupu).

Někteří z aktérů dále artikulovali názor o nepřiliš vhodném rozdělení podpory na vzdělávání a sociální oblast. *„My bychom potřebovali víc propojovat, na to jsme upozorňovali ze začátku, prostě propojit oblast vzdělávání s tím sociálem, spolupráci škol, se sociálními službami. To bychom třeba uvítali víc, kdyby to tak bylo, ale zatím máme pocit, že to běží po dvou kolejších prostě, MŠMT a MPSV.“*

Pozitivně byla naopak lokálními aktéry hodnocena podpora poskytovaná ze strany ASZ při přípravě projektů a jejich realizaci. Agentura se dle vyjádření aktérů vždy snažila vyhovět jejich požadavkům a na tyto žádosti reagovala velmi vstřícně. Stejně tak byla nápomocná např. při zpracování dílčích studií, popř. při poskytnutí metodické podpory pro jejich zpracování. Ochota pomoci a vstřícnost byly vlastnosti zmiňované také v souvislosti s působením místní lokální konzultantky. Naproti tomu od několika místních aktérů zazněly připomínky týkající se

prodlevy s vyřízením jejich požadavku vzneseného právě LK či některých záležitostí, které po komunikaci s LK tzv. „vyšuměly“.

Součástí lokálního partnerství byli dle výsledků evaluačního šetření všichni relevantní aktéři. Vzhledem k probíhajícím setkáváním v paralelních platformách, mezi něž patří mj. komunitní plánování, kde se v drtivé většině případů setkávají zástupci totožných organizací však lokální partneři nevnímali významnější přidanou hodnotu takovýchto jednání. O poznání efektivnější podle nich byly pracovní skupiny, kde se řešily specifitější problémy v menším počtu aktérů a daná témata byla probírána více do hloubky. I zde ovšem docházelo k překrývání pracovních skupin

Všichni lokální aktéři se dále shodovali, že průběžně dostávali pozvánky na nejrůznější vzdělávací akce. Jejich přístup k těmto akcím byl ale odlišný. Zatímco někteří z aktérů jich hojně využívali a zúčastnili se např. vzdělání v oblasti dluhového poradenství nebo administrování projektů, jiní k účasti na těchto akcích zaujívali spíše pasivní postoj. Souhrnně je však nabídka vzdělávacích akcí hodnocena jednoznačně pozitivně.

Strategický plán sociálního začleňování je lokálními aktéry považován za důležitý dokument plně reflektující potřeby města v sociální oblasti. Současně však mnozí z nich přiznali, že jej využívali především za účelem tvorby jednotlivých projektů do OPZ a od té doby byl využit pouze sporadicky. Část z lokálních aktérů identifikovala jako kladnou vlastnost dokumentu jeho obšírnost a obecnost některých pasáží, díky čemuž bylo možné si dané projekty lépe promyslet. Nemusely tak vyhovovat případným striktním požadavkům SPSZ na některé z indikátorů či opatření.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství ve Valašském Meziříčí:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
- Již vybudované vztahy lokálních aktérů v rámci komunitního plánování a jejich vzájemná znalost usnadňující práci. - Přítomnost koncepčních materiálů poskytnutých ASZ. - Lokální aktéři dostávají od ASZ včasná avíza připravovaných dotačních výzev a titulů spolu s radami k přihláškám do těchto veřejných soutěží. - Vstřícnost ASZ při reakci na požadavky jednotlivých lokálních partnerů. - Ochota pomoci a vstřícnost ze strany lokální konzultantky. - Dostatečné množství vzdělávacích akcí nabízených ASZ. - SPSZ odrážející potřeby oblasti a vhodný jako podklad pro tvorbu dílčích projektů.	- Ve městě panuje spíše nespokojenost s rozdělením podpory mezi sociální oblast a oblast vzdělávání. - Poměrně vysoká frekvence setkávání považovaná za nadbytečnou a zdržující při vykonávání skutečné pracovní náplně daných aktérů. - Spolupráce s ASZ dosud spíše nesplnila očekávání. - Nedostatečné množství příkladů dobré praxe sdílených Agenturou. - Delší doby odezvy při požadavcích na LK a zkušenosti s nedořešením některých formulovaných požadavků.

7 Závěry evaluace a doporučení

7.1 Závěry

Vyhodnocení Strategického plánu sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021 ukazuje, že **plán byl plně koherentní s tehdejšími potřebami města. Většina z opatření v něm formulovaných byla nastavena realisticky a splnitelně.** Jedinou výjimku tvořilo opatření organizace AGARTA týkající se počtu osob podpořených preventivním programy. Zde byl v SPSZ poměrně zásadně převýšen potenciál indikátoru (cílová hodnota 600 podpořených osob) a k ještě výraznějšímu převýšení došlo v samotném projektu OPZ (cílová hodnota 1 350 podpořených osob).

Ze dvou oblastí evaluovaných v rámci tematického zúžení, jimiž byly Bydlení a Prevence a bezpečnost, se **ve Valašském Meziříčí dařilo ve větší míře realizovat opatření z oblasti Bydlení.** Zde nebyla provedena pouze ta opatření, která nebylo možné provést z důvodu absence příslušných výzev IROP (vybudování sociálních bytů a vhodného zázemí pro služby sociální rehabilitace a odborné poradny). **V oblasti Prevence a bezpečnost byla v plném rozsahu realizována rovná polovina opatření.** Následně pak bylo částečně naplněno již zmíněné opatření týkající se preventivních programů pro mládež. Počet podpořených osob zde ke 30. červnu 2021 dosáhl přibližně poloviny plánu z SPSZ a přibližně čtvrtiny z projektu OPZ. Vůbec naopak nebyly zavedeny resocializační programy z důvodu využívání obdobných programů ve Vsetíně.

Prvního z dopadů v podobě eliminace rizikového chování cílové skupiny a zvýšení bezpečnosti ve městě bylo ve Valašském Meziříčí dosaženo. V největší míře k tomuto cíli přispěla přítomnost APK a domovníků ve městě, stejně jako vzniku bezpečného místa, jež představovalo kontaktní centrum AGARTY. Zároveň platí, že trvanlivost většiny dopadů je úzce spojena s přítomností daných subjektů ve městě, která je navázána na udržitelnost financování. Z aktuální pozice se nicméně jeví jako pravděpodobné, že **většina dopadů bude spíše krátkodobých až střednědobých. Zásadnější dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny ve Valašském Meziříčí nebyly detekovány.** Významným doprovodným jevem spojeným se zaznamenáním uvedeného dopadu byla především **obtížně vyhodnotitelná kauzalita jednotlivých opatření a dosažených změn,** jež zásadně ovlivnily také pandemie onemocnění covid-19 a vládní restrikce s ní spojené. Nejvýznamnějším nezamýšleným dopadem bylo **zařazení služeb organizace AGARTA do základní sítě Zlínského kraje.** Již zmíněný covid-19 byl potom jednoznačně největším externím faktorem majícím vliv na dosažení cílů.

Druhého dopadu směřujícího ke zlepšení či stabilizace životní situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit bylo ve Valašském Meziříčí rovněž dosaženo. Nejvýznamnější měrou se na tom podílel projekt Pilotní ověření sociálního bydlení ve Valašském Meziříčí. Evaluátor dále na základě evaluačního šetření konstatuje, že **potenciál trvanlivosti dopadu sice existuje, je však úzce spojen s intenzitou poskytovatelé sociální práce. Signifikanční dopady na fragmenty cílové skupiny nebyly zaznamenány.** Jedinou identifikovanou proměnnou úspěšnosti žadatelů byly podmínky, z nichž do sociálních bytů přicházeli. **Úspěšnější zde byli žadatelé přicházející z jiných než městských bytů (azylových domů, ulice apod.).** Především na tomto fragmentu CS je potom nejlépe patrná **kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn.** Ve Valašském Meziříčí byly zaznamenány dva pozitivní a dva negativní neočekávané dopady. **Pozitivním je primárně**

úbytek stížností na nájemníky sociálních bytů ze strany jejich sousedů. Negativním pak konec dětského klubu Zeferino davaný do souvislosti se vstupem Agentury do lokality. Dvěma stěžejními externími faktory s vlivem na dosažení cílů pak jsou **akutní nedostatek městských bytů v odpovídajících rozměrech** (aktuálně je většina městských bytů malometrážních) a **segregace obyvatel v určitých částech města** (Schlattuauerova a Zašovská ulice).

V ohledu naplňování cílů KPSVL je možné konstatovat, že **realizovaná opatření byla adresná a relevantní** v dostatečné míře, byť nemohla saturovat stěžejní problémy oblasti. Většina z opatření byla též **konzistentní s potřebami cílových skupin**. Jedinou výjimku tvořil již zmíněný preventivní program organizace AGARTA, jenž nebyl optimálně nastaven. **Koordinace lokálních aktérů je na vysoké úrovni**. Aby bylo možné dále rozšiřovat zejména sociální bydlení, je nezbytné ji dále rozvíjet a ještě více zapojovat NNO. **Opatření pak byla jednoznačně synergická**, neboť i lokální aktéři se shodovali, že změny k lepšímu se ve městě udávají na základě působení vícero faktorů. **Ve městě byly zaznamenány parciální dopady projektů udržitelné i bez další intervence**. Jedinou skutečně zásadní překážkou ve větší míře udržitelnosti výstupů (vyjma finanční podpory) je potom slabý bytový fond města, který je nezbytné dále rozšiřovat a zkvalitňovat.

Za specifický rys spolupráce ASZ a Valašského Meziříčí lze označit primárně dlouhé vyjasňování úlohy ASZ ve městě. To vedlo ke spíše průměrné spokojenosti s působením Agentury a nenaplněná očekávání od této spolupráce ze strany některých lokálních aktérů. **V současné době je tak Agentura vnímána ponejvíce jako nástroj ke zvýšení pravděpodobnosti zajištění finanční podpory z příslušných dotačních titulů.** Pozitivně byly na spolupráci hodnoceny poskytnuté koncepční podklady, negativně naopak nedostatečné množství sdílených příkladů dobré praxe. Součástí lokálního partnerství byli všichni relevantní aktéři, schůzky ale mohly být vzhledem k frekvenci setkávání na jiných platformách méně obsáhlé i časté. **SPSZ potom plně reflektuje potřeby města**, jeho využitelnost pro mnohé z aktérů však byla výhradně ke tvorbě projektových žádostí do OPZ či výzev.

7.2 Doporučení

Tabulka 4: Doporučení plynoucí z provedené evaluace

Číslo	Závěr	Popis	Doporučení
1. Systémová doporučení			
1.1	K plynulejšímu chodu projektu SB by přispělo též koncepční ukotvení sociálního bydlení a povinnost vytvářet sociální byty pro všechny obce.	SB představuje jeden z klíčových bodů oblasti k řešení, přesto se z důvodu jeho neukotvení v zákoně nedaří problematikou posouvat kupředu v kýžené míře.	I nadále pokračovat ve snahách o přijetí Zákona o sociálním bydlení.
1.2	Mnohé z projektů jsou realizovány na příliš krátkou dobu.	Koncepční práci v lokalitě brání kromě jiného také příliš krátké trvání projektů.	Zvážit prodloužení maximální délky trvání projektů z výzev pro sociální oblast za účelem dlouhodobé koncepční práce.
1.3	Řadu projektů i CS ve městě ovlivnila pandemie onemocnění covid-19.	Kromě potíží se zaznamenáním některých projektových indikátorů se pandemie negativně podepsala pod duševní stav a studijní výsledky především mladistvých občanů města v posledních ročnících základních škol.	Provádět výzkumy dopadu pandemie onemocnění covid-19 a příslušných vládních opatření pro boj s touto pandemií na jednotlivé CS, zejména děti a mladistvé (s orientací na duševní zdraví).
1.4	Pro APK a domovníky je nastaveno poměrně nízké platové ohodnocení.	Lokální aktéři i CS se shodli, že platové podmínky pro APK a domovníky dosahují poměrně nízké hladiny.	Zvážit navýšení platových podmínek v těchto projektech, popř. připojení jiné formy benefitů.
2. Doporučení pro ASZ			
2.1	ASZ je ve Valašském Meziříčí vnímána primárně účelově jako pomocník pro získání finanční podpory.	Ve městě dlouho trvalo, než byla vyjasněna role ASZ, jež se opírá o metodiku koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení. O přínosu ASZ a kladech spolupráce je tak nyní přesvědčena zhruba polovina aktérů. Obecně převládá názor o nutnosti spolupráce s ASZ za účelem zvýšení pravděpodobnosti získání finanční podpory z dotačních příležitostí.	Lépe naslouchat potřebám lokálních aktérů, zejména při ustavování spolupráce. Pečlivěji ujasňovat možnosti a rozsah podpory ze strany Agentury.
2.2	Ve městě docházelo k častým setkáváním s podobnými aktéry na různých platformách	Lokální aktéři se potkávali v rámci komunitního plánování, schůzek s krajem i dalších platform. S příchodem	Zkvalitnit implementaci ASZ do místních struktur setkávání, aby nedocházelo ke kopírování schůzek

		ASZ se navýšil počet schůzek, ale témata zůstala takřka totožná. Schůzky navíc tak aktéři hodnotili jako nepříliš produktivní.	podobných aktérů a diskuzím na totožná témata.
2.3	Tématem rezonujícím ve městě i po téměř třech letech je konec klubu Zeferino.	Ve Valašské Meziříčí je ukončení činnosti klubu Zeferino vnímáno jako přímý důsledek vstupu ASZ do lokality. Argumenty obou stran přesto nasvědčují odlišným okolnostem.	Vyjasnit s lokálními aktéry tuto záležitost a navrhnout, popř. opakovaně, možná řešení situace.
2.4	Realizátorům projektu chybělo odpovídající množství příkladů dobré praxe.	Realizátoři projektů by uvítali, pokud by u jejich nastavení či praktického chodu mohli čerpat s příklady dobré, popř. i špatné, praxe z ostatních měst. Těch se jim ale téměř nedostává.	Lépe sdílet zkušenosti z podobných projektů v jiných městech, zvážit organizaci setkání, případně i on-line, totožných skupin podpořených osob (dluhové poradny, APK apod.).
2.5	Ve městě se osvědčilo uniformování APK podobně jako strážníků městské policie	Lokální aktéři vnímají jako klíčový prvek efektivity APK jejich uniformování, které přispělo k většímu respektu obyvatel města.	Sdílet tento faktor jako příklad dobré praxe ostatním obcím, které již zavedly či uvažují zavést pozici APK.
3. Doporučení pro lokální partnerství			
3.1	Ve Valašském Meziříčí se nacházejí lokality, v nichž dochází k segregaci obyvatel ohrožených SV.	Privatizací městského bytového fondu došlo k zachování pouze zlomku z bytů, jež se navíc nacházejí výhradně v městské části Krásno nad Bečvou (severní břeh Bečvy). Zde je umístěna také souvislejší lokalita, v níž se seskupují jedinci ohrožení SV – Schlattauerova ulice.	Rozšiřovat a transformovat městský bytový fond takovým způsobem, aby se předcházelo segregaci obyvatel; případně nové byty budovat v části Valašského Meziříčí na jižním břehu Bečvy.
3.2	Jeden z lokálních aktérů (AGARTA, z. s.) výrazně převýšila jeden z indikátorů podpory	Organizace AGARTA měla k polovině roku 2021 naplněno přibližně 50 % hodnoty indikátoru dle SPSZ a cca 25 % jeho hodnoty z projektu OPZ. Tento nedostatek nastal kombinací několika faktorů, z nichž většinu (vyjma covidu-19) bylo možné ovlivnit.	Při tvorbě projektů lépe zvažovat lokální specifika a vyhodnocovat připravenost škol na dané programy, vhodněji odhadovat konečné indikátory u preventivních programů, důkladněji zvažovat možné cílové skupiny.
3.3	Ačkoliv aktivity směřující k eliminaci dopadů závislosti na drogách a	Skupinou nejvíce ohroženou sociálním vyloučením se ve městě	Přizpůsobit projekty navrhované v budoucnosti nejenom

	alkoholu poskytované AGARTOU jsou funkční, v budoucnu bude nezbytné se více zaměřit na preventivní programy.	v posledních dvou letech stali mladiství na pokraji ukončeného základního vzdělání. S těmi tedy bude nezbytné intenzivněji pracovat na více frontách.	organizací AGARTA klíčové ohrožené skupině.
3.4	Organizaci Argo se mezi lokálními aktéry nedostává odpovídajícího komunikačního prostoru.	Z rozhovorů s aktéry je zřejmé, že ve Valašském Meziříčí dosud nedošlo k pochopení přínosu Arga a možností jeho využití.	Zjistit potřeby organizace Argo, lépe s jejími zástupci komunikovat a vhodněji je integrovat do struktury městských lokálních aktérů.
3.5	Ve Valašském Meziříčí se od roku 2016 prakticky nezměnil odhadovaný počet osob bez domova	Ačkoliv se konkrétní odhadované údaje počtu osob bez domova od roku 2016 liší, pohybují se cca mezi 100 až 140 osobami. Mezi bezdomovci navíc v poslední době přibývají mladší osoby.	Zvážit realizaci programu, který by omezil bezdomovectví ve městě a mohl osobám bez domova k návratu do běžného života.
3.6	Ačkoliv je zadluženost považována za jeden z výrazných problémů města, fakticky zadlužených obyvatel není tak výrazný podíl.	Z komparativních grafů uvedených v kapitole 3.2.5 této EZ nepůsobí zadluženost obyvatel jako vysloveně zásadní problém. Jejím jediným významnějším indikátorem je tak vysoká hodnota dluhu vůči městu.	Podrobněji monitorovat zadluženost obyvatel města a zabývat se jejími příčinami.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Adresy, na nichž se kumulují obyvatelé ohrožení soc. vyloučením	15
Tabulka 2: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení.....	37
Tabulka 3: Přehled evaluovaných projektů OPZ a jejich realizátorů.....	43
Tabulka 4: Doporučení plynoucí z provedené evaluace.....	64

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel Valašského Meziříčí mezi lety 2013 a 2020.....	13
Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Valašského Meziříčí ve věku 15–64 let mezi lety 2013 a 2020	14
Graf 3: Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících PnB v letech 2016–2020.....	20
Graf 4: Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících DnB v letech 2016–2020.....	21
Graf 5: Podíl obyvatel Valašského Meziříčí pobírajících PnŽ v letech 2016–2020	22
Graf 6: Počet dávek MOP vyplacených ve Valašském Meziříčí v letech 2016–2021	23
Graf 7: Podíl nezaměstnaných osob ve Valašském Meziříčí v letech 2016–2020.....	24
Graf 8: Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob ve Valašském Meziříčí v letech 2016–2020	25
Graf 9: Podíl osob Valašského Meziříčí v exekuci	27
Graf 10: Vývoj indexu kriminality v OOP Valašské Meziříčí	29
Graf 11: Vývoj dluhu na nájemném ve městských bytech ve Valašském Meziříčí.....	52

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	33
Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti prevence a bezpečnosti.....	41
Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti bydlení	42

Seznam obrázků

Obrázek 1: Administrativní mapa SO ORP	11
Obrázek 2: Poloha "problémových" objektů ve Valašském Meziříčí.....	16
Obrázek 3: Město Valašské Meziříčí na Mapě exekucí.....	26
Obrázek 4: Mapa kriminality ČR za rok 2019.....	28

Seznam zdrojů

- Akční plán rozvoje území ORP Valašské Meziříčí 2016 – 2017
- Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín, Růžička et al. 2014
- Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, Praha 2015
- ASZ, 2018. Strategický plán sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018–2021
- ASZ, 2018. Vstupní analýza města Valašské Meziříčí
- Bezpečnostní analýza města Valašské Meziříčí za roky 2016 a 2018
- ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR;
(http://www.feantsa.org/download/cz___8621229557703714801.pdf)
- <https://www.denik.cz/ekonomika/zivot-s-barierami-matky-samozivitelky-se-casto-setkavaji-s-predsudky-20191109.html>
- <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/otcu-samozivitelu-pribyva-z-matek-tezko-doluji-alimenty-40314443>
- II. Průběžná evaluační zpráva Asistenti prevence kriminality a domovníci-preventisté ve Valašském Meziříčí
- Index participace 2015-2016, Institute for democracy 21
- Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko 2018–2020
- Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, MPSV 2013
- Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Valašském Meziříčí na období následujících deseti let, Valašské Meziříčí, 2017
- Mapa exekucí (<http://mapaexekuci.cz>)
- Plán prevence kriminality města Valašské Meziříčí na léta 2017–2020
- Příhláška města ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování
- Růžička et. al., 2014. Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín
- Štolfová, A., Konečný, P. 2018. ASZ. Rukověť evaluátora.
- Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky Zlínského kraje za rok 2016
- Zpráva o situaci Romské menšiny ve Zlínském kraji v roce 2016